

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ : ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΝΙΚΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΖΑΧΟΥΡΗΣ ΠΑΡΙΣ

Περίληψη

Την σημερινή εποχή οι χρηματοπιστωτικές αγορές στα πλαίσια του διεθνούς και του εγχώριου ανταγωνισμού που υπάρχει και που όλο εντείνεται καλούνται να αναπτύξουν νέες χρηματοοικονομικές μεθόδους αντιμετώπισης οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των πελατών και θα ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους.

Η έντονη διεθνοποίηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και οι όλο και περισσότερες αυξανόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών οδήγησαν τις χρηματοπιστωτικές αγορές στην ανάπτυξη νέων δράσεων.

Οι αγορές καλούνται σε διεθνές επίπεδο να αντιμετωπίσουν πολλές προκλήσεις - στόχους. Το περιβάλλον στο οποίο δρουν είναι πολύ ανταγωνιστικό και δύσκολο, με ταχείς ρυθμούς τεχνολογικής ανάπτυξης το οποίο συνεχώς εκτείνεται λόγω της δημιουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ενώσεως και της διεθνοποίησης των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Η αλλαγή του διεθνούς χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος στη δεκαετία του '80 συνοδεύτηκε από αύξηση της μεταβλητότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών και την αστάθεια των επιτοκίων που οδήγησε τους επενδυτές και τους δανειζόμενους στην ζήτηση από το χρηματοπιστωτικό σύστημα περισσότερων ευέλικτων μέσων για τοποθέτηση των αποταμιεύσεων τους και την κάλυψη των κινδύνων από τις χρηματοοικονομικές διακυμάνσεις που υπήρχαν.

Συνεπώς η εισαγωγή των καινοτομιών στον χρηματοοικονομικό τομέα οδήγησε στην αντίδραση των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών και στην ενίσχυση των χρηματοοικονομικών κινδύνων. Τα χρηματοοικονομικά αυτά προϊόντα αποτέλεσαν εναλλακτικούς τρόπους συμμετοχής στις αγορές των αγαθών, χρεογράφων, συναλλάγματος και επιτοκίων δίνοντας την δυνατότητα στους χρήστες τους να καλύπτονται από τους κινδύνους που απορρέουν από τις απρόβλεπτες διακυμάνσεις των τιμών στην Αγορά.

Συνεπώς η ανάπτυξη και η επέκταση νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων ήταν αποτέλεσμα όχι μόνο μιας διαρκούς επιδίωξης της κάθε τράπεζας να επιτύχει καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα αλλά και της ανάγκης για καινοτομία προκειμένου να ανταποκριθεί στον τραπεζικό ανταγωνισμό.

Παράγοντες όπως η τεχνολογία., ο ανταγωνισμός, οι καταναλωτές και το θεσμικό πλαίσιο ασκούν καταλυτική επίδραση στο παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα, με σίγουρο αποτέλεσμα την συνέχιση της προσπάθειας των τραπεζών για παραγωγή νέων υπηρεσιών και καινοτόμων προϊόντων.

*Στους αγαπημένους μου φίλους, Δημήτρη και Στέφανο, που έφυγαν
γρήγορα και άδικα....*

*Ευχαριστώ την οικογένεια μου για την υποστήριξη και τη βοήθεια που
μου πρόσφεραν, το καθηγητή μου Ζαχούρη Πάρη για τις χρήσιμες
πληροφορίες και τη πολύτιμη καθοδήγηση του.*

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Κεφάλαιο 1- Το χρηματοπιστωτικό σύστημα	7
1.1. Δομή Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	9
1.2. Χρηματοπιστωτικές αγορές.....	12
1.2.1. Αγορά Χρήματος	12
1.2.1.1 Συνάρτηση κατανάλωσης.....	14
1.2.1.2 Κατανάλωση και κύκλος ζωής	15
Επενδυτική ζήτηση	15
ΣΧΗΜΑ 2 Επενδυτική ζήτηση	16
1.2.1.3 Επεκτατική Δημοσιονομική Πολιτική και εκτόπιση του ιδιωτικού τομέα	16
1.2.1.4 Το υπόδειγμα IS-LM	17
1.2.2 Η Αγορά των μετοχικών τίτλων	22
1.2.3 Η Αγορά κεφαλαίου.....	24
1.2.3.1. Η Αγορά συναλλάγματος	26
1.3. Διάφοροι άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί.....	26
1.4. Ασφαλιστικές εταιρίες.....	27
1.4.1 Χρηματιστηριακές εταιρίες	28
1.4.2. Αμοιβαία κεφάλαια.....	28
1.4.3. Υπηρεσίες χρηματοοικονομικές	29
Κεφάλαιο 2 - Ιστορική αναδρομή στο τραπεζικό σύστημα	30
2.1. Οι πρώτες τράπεζες στον κόσμο.....	30
2.1.1. Μεσοποταμία	30
2.1.2. Βαβυλώνα	30
2.1.3 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.....	31
2.1.4. Κίνα.....	31
2.2. Η τραπεζική στον 12-13 ^ο αιώνα	32
2.3. Η εξέλιξη των τραπεζών από τον 14 ^ο έως τον 18 ^ο αιώνα	32
2.4. Οι εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα τον 19 ^ο αιώνα.....	34
2.5. Οι εξελίξεις στο διεθνές τραπεζικό σύστημα από τον 20 ^ο αιώνα έως και σήμερα	35
2.6. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	37
2.6.1. Ελληνικό τραπεζικό σύστημα κατά την περίοδο 1828-1928	37
2.6.2. Η περίοδος 1929-1944.....	39
2.6.3. Η περίοδος της ανασυγκρότησης: 1945-1974.....	40
2.6.4. Η πορεία του τραπεζικού συστήματος ως της απελευθέρωση του: 1975-1991	42
2.6.5. Ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος 1992- 1999.....	44

2.7 Η Αγορά γενικά	45
2.7.1 Το χρηματιστήριο	45
2.7.2 Εκσυγχρονισμός.....	46
2.7.3 Παράγοντες επιτυχίας.....	47
Κεφάλαιο 3 - Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες	53
3.1 Επιχειρησιακή τραπεζική.....	53
3.1.1 Χρηματοδοτική μίσθωση ή Leasing.....	53
3.1.2. Factoring	56
Εγγώριο factoring	57
Πλεονεκτήματα του factoring.....	58
Μειονεκτήματα του factoring.....	58
3.1.3.Forfaiting	59
3.1.4 Κοινοπρακτικά δάνεια.....	61
3.1.5 .Ομολογιακά δάνεια.....	61
Μορφές ομολογιακών δανείων.....	61
3.2. Λιανική Τραπεζική	62
3.3. Αυτόματες Ταμειακές Μηχανές (ATM'ς).....	63
3.3.1. Home banking.....	64
3.4. Electronic Banking	66
3.5 Πιστωτικές κάρτες.....	67
Κατηγορίες καρτών	68
Κεφάλαιο 4 - Το Ελληνικό τραπεζικό Σύστημα την σημερινή εποχή	69
4.1. Η ενιαία ευρωπαϊκή Αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	70
4.2. Η 2η Τραπεζική Συντονιστική Οδηγία.....	72
4.3 Οδηγία της Επιτροπής για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες	74
4.4. Τα τραπεζικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	75
4.5. Το αμερικανικό Τραπεζικό Σύστημα	78
Συμπεράσματα	80
Βιβλιογραφία- Πηγές.....	83

Κεφάλαιο 1- Το χρηματοπιστωτικό σύστημα

Η ζωή των καταναλωτών καθημερινά επηρεάζεται όλο και περισσότερο από την θεσμική δομή και την λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Σχεδόν όλοι οι άνθρωποι λαμβάνουν μέρος στο χρηματοπιστωτικό σύστημα είτε με το άνοιγμα ενός λογαριασμού, είτε με μια κατάθεση, είτε με την λήψη κάποιου στεγαστικού ή καταναλωτικού δανείου, είτε με την Αγορά εντόκων γραμματίων, είτε με την Αγορά ξένου συναλλάγματος είτε με πολλούς άλλους τρόπους.

Ο ρόλος που κατέχει το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι πολύ σημαντικός καθότι βοηθά σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας με το να πραγματοποιεί ορισμένες λειτουργίες όπως να:

α Κινεί τις αποταμιευτικές ροές.

α Κατανέμει διαθέσιμη αποταμίευση δηλαδή να επιλέγει τα άτομα εκείνα τα οποία θα λάβουν και θα χρησιμοποιήσουν τα χρηματικά κεφάλαια.

α Βοηθά στην μείωση του πιστωτικού κινδύνου με το να κατανέμει την αποταμίευση ανάμεσα σε μεγάλο αριθμό σχεδίων επένδυσης.

α Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί έχουν την ικανότητα να δημιουργούν ρευστότητα.

α Διευκολύνει το εμπόριο.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα κινείται μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών που είναι αυτές που βοηθούν στην μεταφορά κεφαλαίων από τους αποταμιευτές στους επενδυτές και διακρίνονται βάση του χρόνου λήξης των απαιτήσεων στην Αγορά χρήματος κεφαλαίου και συναλλάγματος. Στο χρηματοπιστωτικό σύστημα υπάρχουν τρεις τύποι συμμετεχόντων. Αυτοί οι τύποι είναι οι εξής:

1. Εκείνων που επιδιώκουν την εκμετάλλευση ανισορροπιών στις τιμές, και είναι οι επενδυτές, οι οποίοι δεν αναλαμβάνουν κανένα κίνδυνο απλά εκμεταλλεύονται τις διαφορές των τιμών του ίδιου του τραπεζικού προϊόντος σε δύο διαφορετικές αγορές.

2. Εκείνων που επιδιώκουν την αντιστάθμιση των υπαρχόντων κινδύνων, και για αυτό και Αγοράζουν ή πουλάνε ένα χρηματοοικονομικό αγαθό προκειμένου να ελέγξουν τον κίνδυνο που προκύπτει από άλλες τοποθετήσεις ή υποχρεώσεις που

έχουν αναλάβει.

3.Εκείνων που προσπαθούν να αποκτήσουν κέρδος “ποντάροντας” στην μελλοντική διαμόρφωση των τιμών. Οι συμμετέχοντες αυτοί είναι που παίρνουν θέσεις στις αγορές είτε Αγοράζοντας προϊόντα που τα θεωρούν υποτιμημένα είτε πουλώντας άλλα που τα θεωρούν υπερ-τιμημένα και προσδοκούν να έχουν πολλά οφέλη.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα διακρίνεται σε ορισμένες κατηγορίες. Οι κατηγορίες αυτές παρουσιάζονται στην συνέχεια¹:

α **Αγορά χρέους και Αγορά μετόχων.** Η Αγορά αυτή βασίζεται στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η άντληση κεφαλαίων από την πλευρά μιας επιχείρησης. Ο συχνότερος τρόπος άντλησης είναι με την έκδοση ενός χρεωστικού αξιόγραφου ή με την έκδοση μετοχών σε σπανιότερες.

α **Σε πρωτογενή και δευτερογενή Αγορά.** Στην περίπτωση αυτή οι επιχειρήσεις καταφεύγουν στην Αγορά για να αντλήσουν κεφάλαια μέσω της έκδοσης αξιόγραφων, τα οποία πωλούνται στο επενδυτικό κοινό.

α **Σε χρηματιστηριακή και μη χρηματιστηριακή Αγορά.** Στην Αγορά αυτή κατατάσσονται τα διάφορα χρηματοοικονομικά προϊόντα τα οποία προσδιορίζονται από το αν είναι τυποποιημένα ή όχι σε ότι έχει να κάνει με το μέγεθος τους και τις ημερομηνίες λήξης τους.

α **Σε ρευστή και παράγωγη Αγορά.** Ρευστή Αγορά είναι η Αγορά εκείνη της οποίας η διεκπεραίωση ταυτίζεται χρονικά με την ημερομηνία συνάψεως των αντίστοιχων συναλλαγών. Η παραγωγική Αγορά είναι αυτή που αποτελείται από συμφωνίες για μελλοντικές συναλλαγές οι οποίες είτε είναι δεσμευτικές είτε όχι.

α **Σε Αγορά χρήματος, κεφαλαίου αλλά και συναλλάγματος.** Οι αγορές αυτές αναφέρονται στον χρόνο λήξης των απαιτήσεων που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στις αγορές αυτές. Οι αγορές αυτές την σημερινή εποχή είναι εξαπλωμένες σε όλο τον κόσμο και εξελίσσονται τουλάχιστον για τα σημαντικότερα νομίσματα χωρίς διακοπή όλο το 24ωρο.

α **Σε αγορές άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης** ανάλογα με την ύπαρξη ή όχι χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβηση. Η άμεση χρηματοδότηση υπάρχει όταν μια μονάδα πλεονάζουσα επενδύει απευθείας σε μια ελλειμματική μονάδα. Έμμεση

¹ Παπαϊωάννου, Δ., Φ., (2000), «Εισαγωγή στις χρηματοοικονομικές αγορές», εκδ.Παπαϊωάννου.

χρηματοδότηση έχουμε όταν στη διαδικασία διοχέτευσης πόρων από τις πλεονασματικές προς τις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες παρεμβαίνουν εμπορικές τράπεζες, εταιρείες ασφάλισης ζωής, τράπεζες αποταμιεύσεων, ταμεία συντάξεων, αμοιβαία κεφάλαια και τράπεζες επενδύσεων².

1.1. Δομή Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, παρά την αύξηση των τραπεζικών καταστημάτων που έχει παρατηρηθεί ο αριθμός των τραπεζών συνεχίζει να είναι σχετικά μικρός σε σχέση με τα ισχύοντα τραπεζικά συστήματα σε άλλες χώρες.

Τα υποκαταστήματα ανά Τράπεζα στην Ελλάδα είναι κατά μέσο όρο 62 ενώ ο μέσος όρος στις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες είναι 34 καταστήματα ανά Τράπεζα.

Επίσης στην Ελλάδα ο μέσος όρος των υπαλλήλων ανά Τράπεζα είναι 1.242 ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος για τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες είναι 594. Τα παραπάνω στοιχεία μας δείχνουν ότι κατά μέσο όρο οι Τράπεζες στην Ελλάδα έχουν μεγαλύτερο μέγεθος από τις Τράπεζες στις περισσότερες από τις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες, έχοντας πάντοτε υπόψη τις ιδιαιτερότητες της οικονομίας κάθε χώρας.

Παράλληλα θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι οι κάτοικοι ανά κατάσταση στην Ελλάδα ανέρχονται σε 3.754, αριθμός παρόμοιος με το μέσο όρο των 3.800 στις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες.

Τα παραπάνω στοιχεία δηλώνουν ότι στην Ελλάδα υπάρχουν ακόμα πολλά περιθώρια ανάπτυξης τόσο των τραπεζικών δικτύων καταστημάτων όσο και των ηλεκτρονικών δικτύων δεδομένου ότι υπάρχουν και οι κατάλληλοι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη όπως:

1. Οι θεσμοί της καταναλωτικής πίστης και των στεγαστικών δανείων που ισχύουν στην χώρα μας και οι οποίοι είναι ελάχιστα αναπτυγμένοι σε σύγκριση με τις Ευρωπαϊκές χώρες, παρά την άνοδο των τελευταίων ετών, τομέων όπως η λιανική

² Παπαϊωάννου, Δ., Φ., (2000), «Εισαγωγή στις χρηματοοικονομικές αγορές», εκδ. Παπαϊωάννου.

τραπεζική

2. Τα τραπεζικά καταστήματα στην Ελλάδα δεν έχουν ακόμη χρησιμοποιήσει όλη τη δυνατότητά τους στην προώθηση των προϊόντων του τραπεζικού ομίλου στον οποίο ανήκουν. Έχουν ακόμα δυνατότητες στην προώθηση προϊόντων όπως είναι τα αμοιβαία κεφάλαια, τα ασφαλιστικά προϊόντα, το Leasing, και το Factoring

3. Στην Ελλάδα οι έρευνες που έχουν γίνει δείχνουν ότι υπάρχει χαμηλή συναλλαγματική χρήση.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι μεσοπρόθεσμα θα υπάρξει παράλληλη ανάπτυξη όλων των δικτύων πωλήσεων και εξορθολογισμός τους, στοχεύοντας στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών καθώς και στην αναβάθμιση της απασχόλησης της Τράπεζας.

Βασικός άξονας της πορείας του τραπεζικού συστήματος μέσα στη Ευρωζώνη είναι:

- Η ανάπτυξη των δομών, των διαδικασιών και των υπηρεσιών που προσφέρονται στους καταναλωτές.
- Η αύξηση της κερδοφορίας και παραγωγικότητάς των τραπεζών.
- Η μείωση του λειτουργικού τους κόστους με τον τεχνολογικό και λειτουργικό εκσυγχρονισμό.
- Ο έγκαιρος και αποτελεσματικός τρόπος ενσωμάτωσης της τεχνολογίας και της αυτοματοποίησης στις συναλλαγές.
- Η σημαντική πρόβλεψη και διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνουν.
- Η δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών, σε αντίθεση με την περιορισμένη γκάμα που προσφέρεται στην Ελληνική Αγορά.

Η ενιαία Ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική Αγορά και γενικότερα η τάση της ενοποίησης της διεθνούς Αγοράς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η αποεξειδίκευση του πιστωτικού τομέα και η κατάργηση των παραδοσιακών ορίων για τις προσφερόμενες υπηρεσίες μεταξύ των χρηματοπιστωτικών μονάδων, έκαναν ακόμα πιο έντονο το φαινόμενο της δημιουργίας χρηματοπιστωτικών ομίλων.

Οι Τράπεζες, στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν μια συνολική παρουσία σε όλο το φάσμα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, υιοθέτησαν τη δομή του Χρηματοπιστωτικού Ομίλου δηλαδή ενός συνόλου πιστωτικών και χρηματιστικών

μονάδων που βρίσκονται υπό κοινό ιδιοκτησιακό καθεστώς ή έλεγχο.

Αποτέλεσμα αυτού ήταν οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες να δημιουργήσουν Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι η συγχώνευση στην Εθνική Τράπεζα της Τράπεζας Αθηνών, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία στον Όμιλο της Εθνικής Τράπεζας δύο μεγάλων ασφαλιστικών εταιριών της Εθνικής και του Αστέρη. Βέβαια η Εθνική Τράπεζα δεν είναι το μόνο παράδειγμα αφού και άλλες τράπεζες έχουν δραστηριοποιηθεί στην δημιουργία ασφαλιστικών εταιριών και εταιριών στεγαστικής πίστης³.

³ HTTP://: www.ini.otoe.gr (10/9/2003, 12:00πμ)

1.2. Χρηματοπιστωτικές αγορές

1.2.1. Αγορά Χρήματος

Η Αγορά χρήματος ή αλλιώς χρηματαγορά είναι η Αγορά εκείνη στην οποία προσφέρονται και ζητούνται χρηματοπιστωτικοί τίτλοι όπως για παράδειγμα έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, πιστοποιητικά καταθέσεων κ.α. τα οποία είναι στενά υποκατάστατα του χρήματος, έχουν μικρή χρονική διάρκεια λήξης, μικρό κίνδυνο αθέτησης και ρευστοποιούνται εύκολα. Τα κεφάλαια που αντλούνται από την χρηματαγορά συνήθως χρησιμοποιούνται για την κάλυψη του κεφαλαίου κίνησης. Στην χρηματαγορά οι επιχειρήσεις και οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί έχουν την ικανότητα να αντλήσουν τα απαραίτητα κεφάλαια κίνησης για να καλύψουν αντίστοιχα ταμειακά ελλείμματα ή να τοποθετήσουν τυχόν πλεονάσματα που έχουν κερδίζοντας τόκο.

Τα χρηματοπιστωτικά μέσα που διαπραγματεύονται στην Αγορά χρήματος έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- α Η χρονική διάρκεια λήξης η οποία είναι μικρότερη του ενός έτους, δηλαδή κυμαίνεται από 24 ώρες έως και ένα χρόνο.
- α Ρευστοποιούνται εύκολα και γρήγορα.
- α Έχουν χαμηλό κίνδυνο αθέτησης και αυτό οφείλεται στο ότι κυρίως εκδίδονται από δημόσιους φορείς και επιχειρήσεις υψηλής φερεγγυότητας.

Τα βασικά χρηματοπιστωτικά μέσα των αγορών χρήματος είναι τα εξής:

- α Τα Έντοκα Γραμμάτια του Δημοσίου.
- α Τα ομόλογα του Δημοσίου διάρκειας μέχρι ενός έτους.
- α Τα πιστοποιητικά Καταθέσεως, που εκδίδονται από τις εμπορικές τράπεζες συνήθως για μεγάλα χρηματικά ποσά και με επιτόκιο που μπορεί να διαπραγματευτεί.
- α Εμπορικά χρεόγραφα τα οποία εκδίδονται από ιδιωτικές επιχειρήσεις συνήθως με μόνη εγγύηση την οικονομική επιφάνεια και φερεγγυότητα του εκδότη.
- α Γραμμάτια Τραπεζικής Αποδοχής που εκδίδονται μεν από τις επιχειρήσεις αλλά φέρνουν την οπισθογραφημένη εγγύηση κάποιας τράπεζας.

Το ύψος του επιτοκίου στην Αγορά αυτή εξαρτάται από την φερεγγυότητα του εκδότη τους, το είδος και το χρόνο λήξης τους, το υπολογισμένο μέγεθος του τυχόν υπάρχοντος κινδύνου, και από διάφορα άλλα στοιχεία του εξωτερικού περιβάλλοντος, της οικονομικής κατάστασης και του συγκεκριμένου χρόνου που γίνεται η αγοραπωλησία του τίτλου. Η χρηματαγορά διακρίνεται: σε οργανωμένη, δηλαδή στις επιχειρήσεις οι οποίες είναι οργανωμένες για τον σκοπό αυτό όπως οι τράπεζες και τα ταμειυτήρια, και στην μη οργανωμένη που περιλαμβάνει όλες τις συναλλαγές που γίνονται ανάμεσα στις επιχειρήσεων τους προμηθευτές και τους πιστωτές της.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η χρηματαγορά και τα προϊόντα που την αποτελούν είναι ευρέως διαδεδομένα για όλα τα πλεονεκτήματα που διαθέτει και για αυτό επιλέγεται από επενδυτές, που μπορεί να χρειαστούν τα κεφάλαια τους άμεσα είτε απλώς δεν θέλουν να πάρουν μακροπρόθεσμες επενδυτικές αποφάσεις.

1.2.1.1 Συνάρτηση κατανάλωσης

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της αυτόνομης καταναλωτικής δαπάνης A:

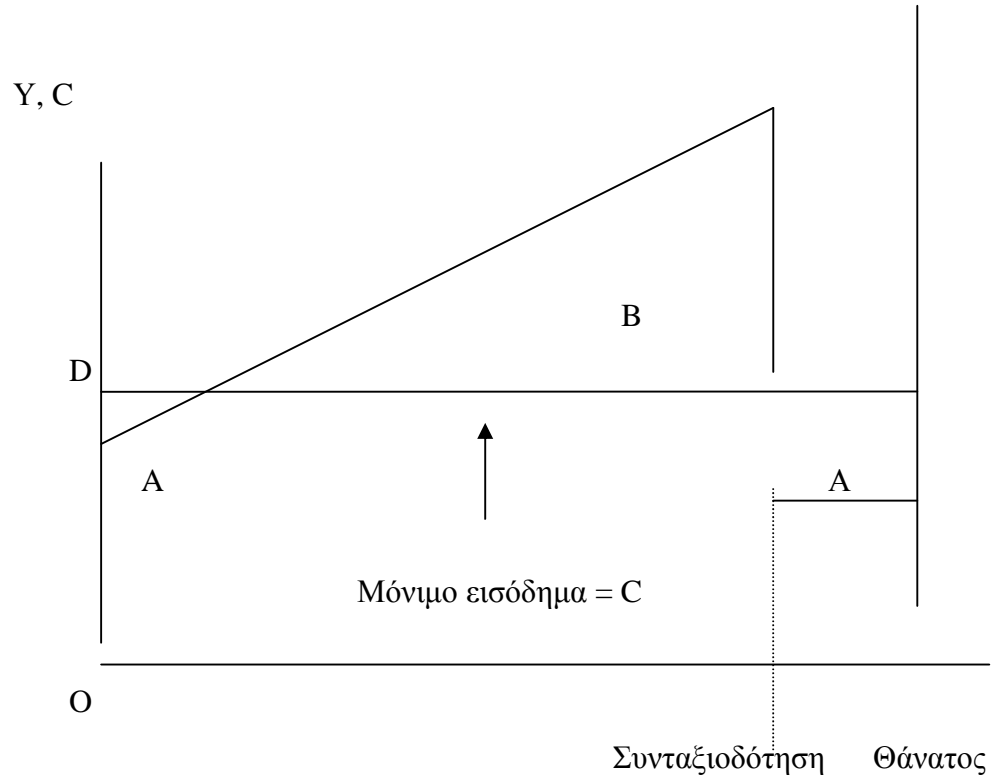
- α) Ο πλούτος των νοικοκυριών (wealth effect) ο οποίος μπορεί να αυξηθεί μέσω της αύξησης της προσφοράς χρήματος και τη μείωση των επιτοκίων που αυξάνει την αξία των ομολόγων και των μετοχών
- β) το μέγεθος (δυνατότητα) και το κόστος (επιτόκιο) της καταναλωτικής πίστης (consumer credit)

Οι δύο αυτοί παράγοντες προκαλούν τις περισσότερες μετατοπίσεις της συνάρτησης κατανάλωσης (επηρεάζουν το A) και είναι μέρος του μηχανισμού μετάδοσης (transmission mechanism) μέσω του οποίου ο χρηματοπιστωτικός τομέας επηρεάζει το προϊόν, την πραγματική οικονομία. Μέσο μακροχρόνιο εισόδημα αντί του τρέχοντος διαθέσιμου εισοδήματος στη συνάρτηση κατανάλωσης: Το τρέχον διαθέσιμο εισόδημα κυμαίνεται λιγότερο απ' ό,τι η κατανάλωση, η οποία εξαρτάται περισσότερο από την αντίληψη που έχουν τα νοικοκυριά για το μόνιμο εισόδημά τους.

1. Η υπόθεση του μόνιμου εισοδήματος (M. Friedman)
2. Η υπόθεση του κύκλου ζωής (Ando – Modigliani, βλέπε σχήμα)
3. Η σχέση των δύο επιφανειών A ($Y < C$, δανεισμός) και της B ($Y > C$, αποταμίευση) εξαρτάται από το επιτόκιο.

1.2.1.2 Κατανάλωση και κύκλος ζωής

ΣΧΗΜΑ 1 Κατανάλωση και κύκλος ζωής

Πλούτος και επιτόκια επιδρούν στο μόνιμο εισόδημα (OD) και μαζί με την ευκολία παροχής και το κόστος (επιτόκιο) της καταναλωτικής πίστης μετατοπίζουν τη συνάρτηση κατανάλωσης που συνδέει την κατανάλωση με το τρέχον διαθέσιμο εισόδημα

Καταλήγουμε ότι $C = A + b(Y - T) - d r$ όπου το r μπορεί και να παραλειφθεί καθώς επηρεάζει κυρίως το A .

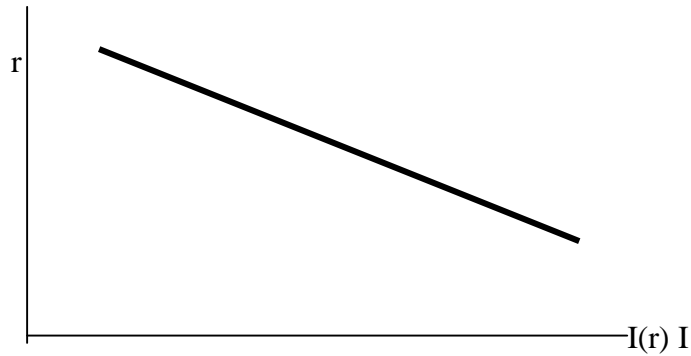
Επενδυτική ζήτηση

$$I = B - c r$$

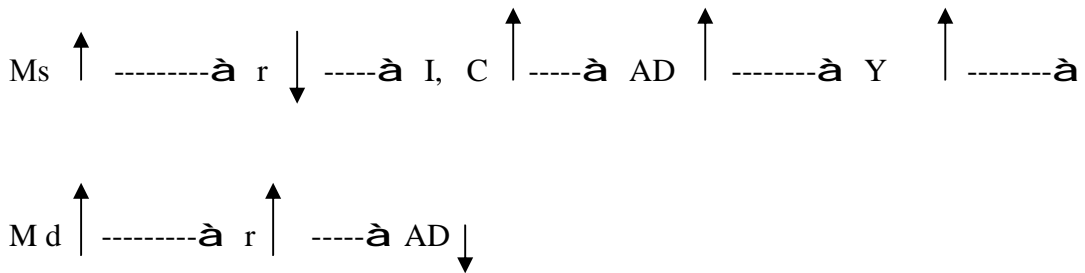
$$\text{Επιτόκιο} = r$$

Το ύψος (θέση) της συνάρτησης επενδύσεων εξαρτάται από α) το κόστος απόκτησης των κεφαλαιουχικών αγαθών και β) την εκτίμηση της μελλοντικής ροής των κερδών

ΣΧΗΜΑ 2 Επενδυτική ζήτηση

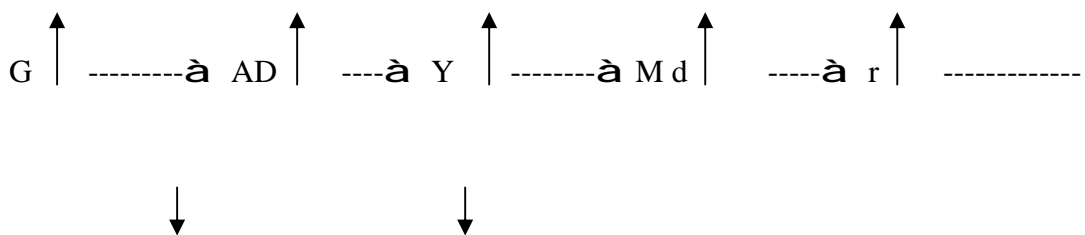

Χρήμα, επιτόκια και συνολική ζήτηση (transmission mechanism)

Οι μεταβολές στο χρηματοπιστωτικό τομέα επηρεάζουν την πραγματική οικονομία (μέσω του επιτοκίου) και αυτή με τη σειρά της επιδρά στην Αγορά χρήματος (το υψηλότερο εισόδημα αυξάνει τη ζήτηση χρήματος και αυτή με τη σειρά της αυξάνει το επιτόκιο) **μετριάζοντας** την αρχική μεταβολή.

1.2.1.3 Επεκτατική Δημοσιονομική Πολιτική και εκτόπιση του ιδιωτικού τομέα

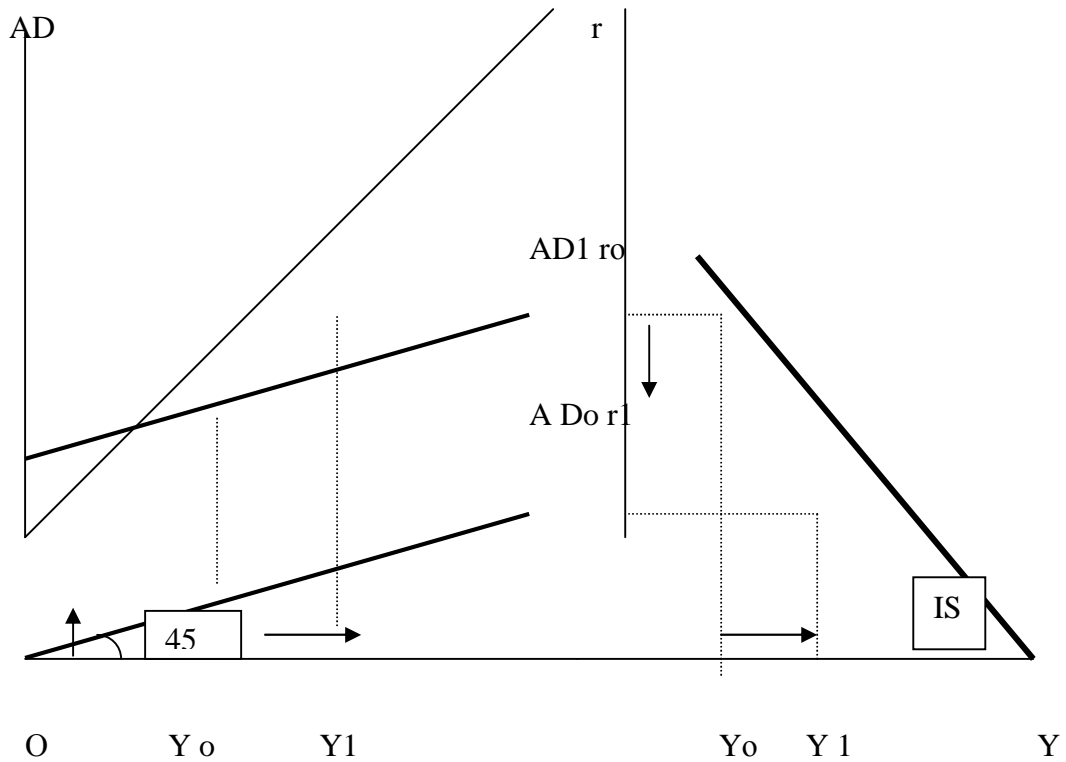
---à C, I -----à AD -----à Y ↓

Με σταθερή την προσφορά χρήματος η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική αυξάνοντας το εισόδημα αυξάνει και το επιτόκιο εκτοπίζοντας (εν μέρει) τις ιδιωτικές δαπάνες κατανάλωσης και επένδυσης.

1.2.1.4 Το υπόδειγμα IS-LM

Ταυτόχρονη ισορροπία στην Αγορά προϊόντος και στην Αγορά χρήματος. Η καμπύλη IS είναι ο γεωμετρικός τόπος των συνδυασμών πραγματικού προϊόντος (Y) και επιτοκίου (r) για τους οποίους η Αγορά αγαθών βρίσκεται σε ισορροπία . Η καμπύλη AD ο παρακάτω αντιστοιχεί σε επιτόκιο r ο και η υψηλότερη AD1 αντιστοιχεί στο χαμηλότερο επιτόκιο r1

ΣΧΗΜΑ 3 Το υπόδειγμα IS-LM

$$C = A + b(Y - T) - dr$$

$$I = B - cr$$

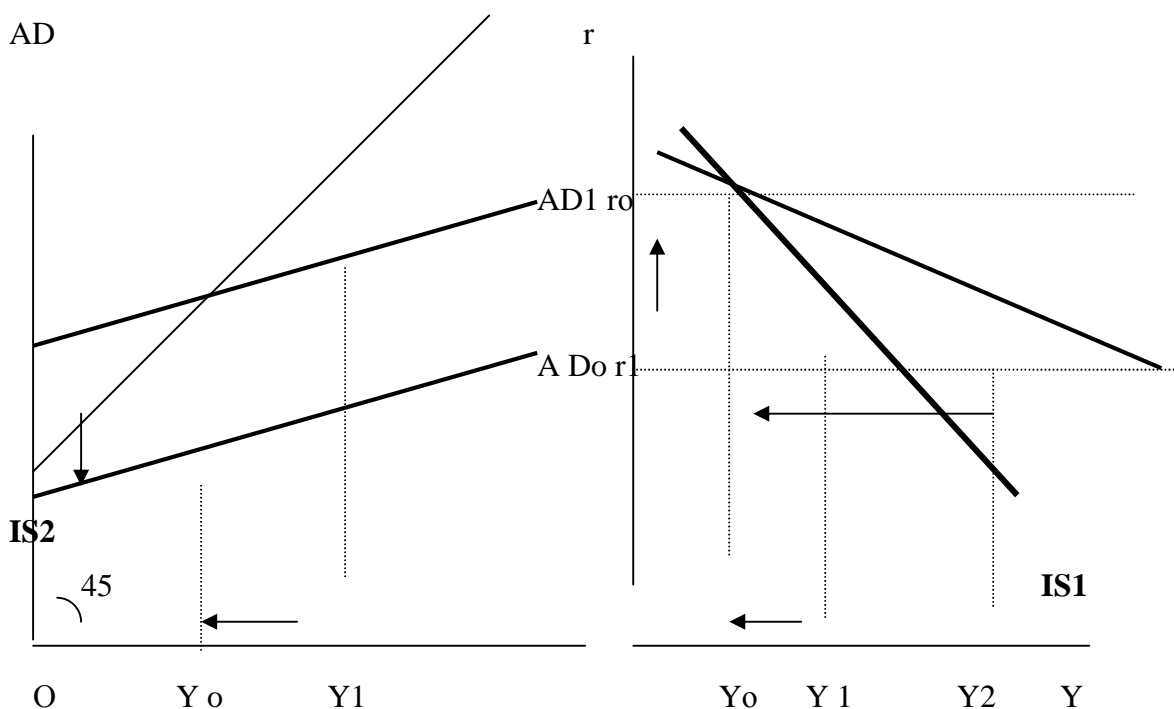
$$T = tY$$

$$Y = C + I + G \rightarrow Y = A + b(Y - T) - dr + B - cr + G \rightarrow Y = A + B + G + b$$

$$Y - btY - dr - cr \rightarrow Y - bY + btY = A + B + G - dr - cr \rightarrow Y(1 - b + bt) = A + B + G - (d + c)r$$

$$\rightarrow Y = \frac{A + B + G}{1 - b(1 - t)} - \frac{(d + c)}{1 - b(1 - t)}r$$

ΣΧΗΜΑ 4 Το υπόδειγμα IS-LM

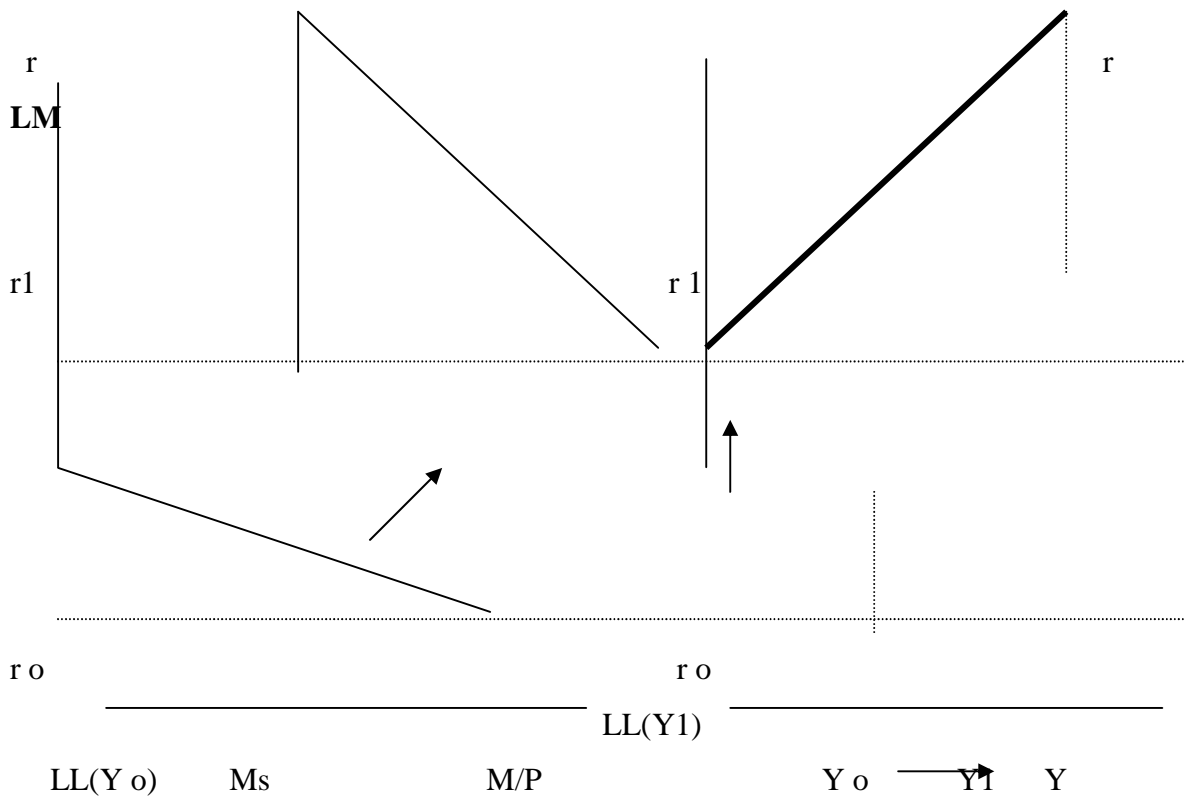

Όσο περισσότερο ευαίσθητες είναι η επενδυτική ζήτηση και η αυτόνομη καταναλωτική ζήτηση στην άνοδο του επιτοκίου (d, c) τόσο περισσότερο η αύξηση του επιτοκίου θα μειώσει το επίπεδο ισορροπίας του εισοδήματος και τόσο πιο μικρή θα είναι η **κλίση** της καμπύλης IS (περίπτωση καμπύλης IS2, όπου το $\Delta r/\Delta Y$ είναι μικρότερο από ότι το $\Delta r/\Delta Y$ της καμπύλης IS1)

Μεταβολές στο επιτόκιο μεταβάλλουν τη συνολική ζήτηση και προκαλούν κινήσεις κατά μήκος της καμπύλης IS ενώ μεταβολές στα A, B, G μετατοπίζουν και τη καμπύλη συνολικής ζήτησης αλλά και την καμπύλη IS. Η καμπύλη LM είναι ο γεωμετρικός τόπος των συνδυασμών πραγματικού προϊόντος (Y) και επιτοκίου (r) για τους οποίους η Αγορά χρήματος βρίσκεται σε ισορροπία⁴.

⁴ Abel & Bernake(2000), Μακροοικονομική Θεωρία, τόμος A, , Εκδόσεις Κριτική

ΣΧΗΜΑ 5 Το υπόδειγμα IS-LM

Κατά μήκος της καμπύλης LM η προσφορά πραγματικών χρηματικών διαθεσίμων ισούται με τη ζήτηση πραγματικών χρηματικών διαθεσίμων

$$M^s = M$$

$$M^d = kPY + N - m r$$

$$M^s = M^d \rightarrow M = kPY + N - m r \rightarrow m r = (N - M) + kPY \rightarrow$$

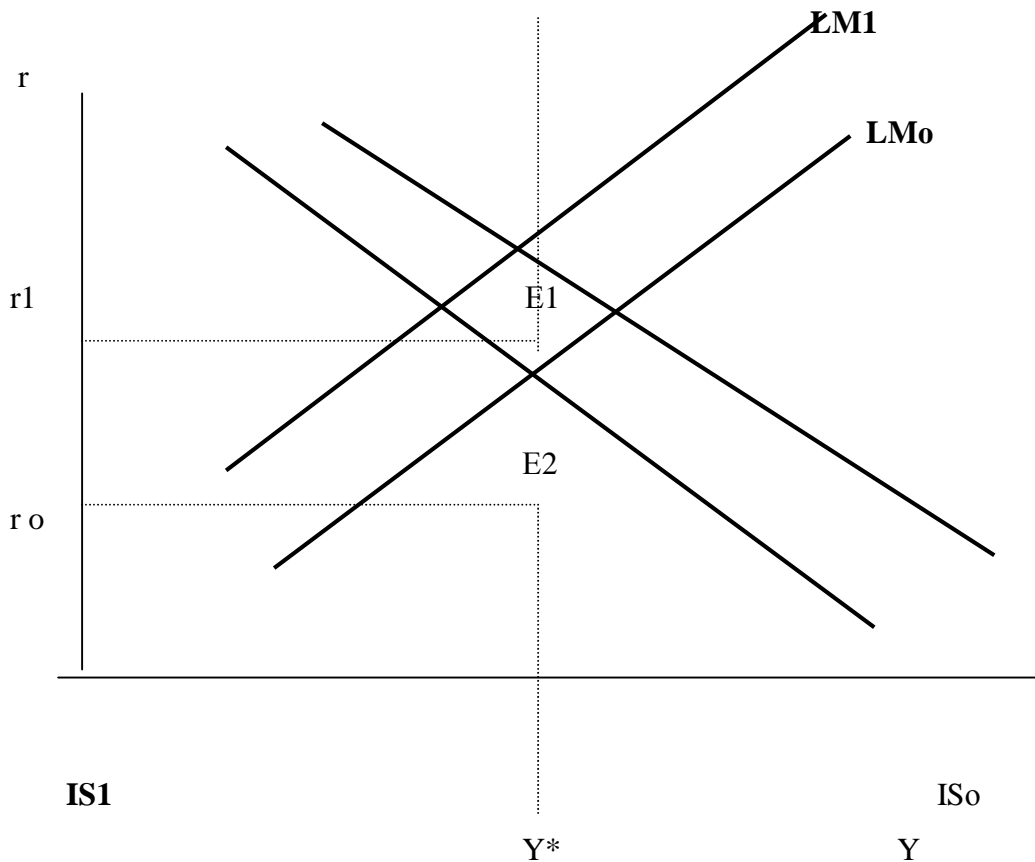
$$r = \frac{N - M}{m} + \frac{kP}{m} Y$$

Όσο μεγαλύτερη η αύξηση της ζήτησης χρήματος από μια αύξηση του εισοδήματος (όσο μεγαλύτερο το k) τόσο μεγαλύτερη η κλίση ($\Delta r/\Delta Y$) της καμπύλης LM. Όσο λιγότερο αντιδρά η ζήτηση χρήματος σε μια αύξηση του επιτοκίου (όσο μικρότερο το m) τόσο μεγαλύτερη θα είναι η απαιτούμενη αύξηση του επιτοκίου για να περιοριστεί η ζήτηση χρήματος για μια δεδομένη αύξηση του εισοδήματος, δηλαδή τόσο μεγαλύτερη η κλίση ($\Delta r/\Delta Y$) της καμπύλης LM. Μεταβολές στο επιτόκιο προκαλούν κινήσεις κατά μήκος της καμπύλης LM ενώ μεταβολές στην πραγματική προσφορά χρήματος (M/P)s μετατοπίζουν την καμπύλη LM καθώς κάθε καμπύλη LM κατασκευάζεται για μια συγκεκριμένη πραγματική προσφορά χρήματος⁵. Στο r_1 η Αγορά αγαθών είναι σε ισορροπία αν το εισόδημα είναι Y_1 αλλά αυτό είναι πολύ χαμηλό για να είναι σε ισορροπία η Αγορά χρήματος άρα το επιτόκιο πέφτει (προς το r^*). Στο r_2 η Αγορά αγαθών είναι σε ισορροπία αν το εισόδημα είναι Y_2 αλλά αυτό είναι πολύ υψηλό για να είναι σε ισορροπία η Αγορά χρήματος άρα το επιτόκιο αυξάνεται (προς το r^*). Η δημοσιονομική πολιτική (χρηματοδοτούμενη από έκδοση χρήματος είναι πιο επεκτατική από τη χρηματοδότηση με έκδοση ομολόγων) μετατοπίζει την καμπύλη IS και η νομισματική πολιτική μετατοπίζει την καμπύλη LM. Η διαχείριση της συνολικής ζήτησης και το μίγμα δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής⁶.

⁵ Μ. Λουκάκη Μαθηματικά Οικονομικών Επιστημών, τόμοι Α & Β, Εκδόσεις Κριτική

⁶ Μ. Λουκάκη Μαθηματικά Οικονομικών Επιστημών, τόμοι Α & Β, Εκδόσεις Κριτική

ΣΧΗΜΑ 6 Το υπόδειγμα IS-LM

Αν ο στόχος είναι ένα σταθερό εισόδημα ίσο με Y^* αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε στο E_1 είτε στο E_2 με διαφορετικό μίγμα δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής.

E_1 : χαλαρή δημοσιονομική πολιτική και σφικτή (περιοριστική) νομισματική πολιτική ----- $\rightarrow G \uparrow, C \downarrow, I \downarrow, r \uparrow$

E_2 : σφικτή (περιοριστική) δημοσιονομική πολιτική και χαλαρή νομισματική πολιτική ----- $\rightarrow G \downarrow, C \uparrow, I \uparrow, r \downarrow$

1.2.2 Η Αγορά των μετοχικών τίτλων

Το 2004 χαρακτηρίστηκε από μια δυαδικότητα στην απόδοση των μετοχικών τίτλων στο Χ.Α., με 76 μετοχές ανοδικές και 253 καθοδικές, δεδομένο που είχε αντίστοιχες επιπτώσεις στην απόδοση των εγχώριων μετοχικών αμοιβαίων κεφαλαίων. Παρά το

γεγονός ότι ο Γενικός Δείκτης του Χ.Α. αυξήθηκε κατά 23,09% η πλειονότητα των μετοχικών τίτλων σημείωσε πτώση.

Φαίνεται καθαρά ότι το 2004 ήταν η χρονιά των εταιριών υψηλής κεφαλαιοποίησης (ΟΠΑΠ +78,60%, Eurobank +63,73%, Εθνική Τράπεζα +52,23%), ενώ οι εταιρίες χαμηλής κεφαλαιοποίησης υπέστησαν σημαντικές απώλειες. Εξάλλου, καταγράφεται η χρηματιστηριακή συμπεριφορά των κλάδων του ελληνικού χρηματιστηρίου. Ενώ η πορεία των τραπεζών ήταν εντυπωσιακή (+44%), η πλειονότητα των κλάδων γνώρισε εντυπωσιακές απώλειες (κατασκευές -30,38%, κλωστοϋφαντουργία -50,95%).

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συγκεντρωτικά μια σειρά από σημαντικές μεταβλητές των εξεταζόμενων Α/Κ. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται **οι απλές αποδόσεις των μετοχικών Α/Κ** που λειτούργησαν για ολόκληρο το έτος, η κατάταξή τους με βάση την απλή απόδοση και με βάση το συνδυασμένο κριτήριο απόδοσης/κινδύνου (Sharpe), το ενεργητικό την 1η Ιανουαρίου και την 31η Δεκεμβρίου του 2004, οι εισροές/εκροές του έτους, οι συντελεστές επικινδυνότητας Beta και η τυπική απόκλιση και, τέλος, η ιδιαίτερα σημαντική μεταβλητή του συντελεστή προσδιορισμού R². Βάσει της απλής απόδοσης, πρωταθλητής μεταξύ των Μετοχικών Αμοιβαίων Εσωτερικού "ανακηρύσσεται" το Alpha Athens Index Fund, με απόδοση 25,27%, ενώ ακολουθεί το Εγνατία Θησέας FTSE ASE 20 με απόδοση 24,46%. Ωστόσο αν χρησιμοποιηθεί ως κριτήριο ο "δείκτης" Sharpe, τότε η κατάταξη αντιστρέφεται προς όφελος του Εγνατία Θησέας FTSE ASE 20. Τα εμπειρικά αποτελέσματα που παρουσιάζονται είναι ιδιαίτερης σπουδαιότητας και θα εστιάσουμε την προσοχή μας στα κυριότερα από αυτά. Από ένα σύνολο 65 εξεταζόμενων μετοχικών Α/Κ μόλις 2 κατάφεραν να ξεπεράσουν τον Γενικό Δείκτη του Χ.Α. και αυτά ήταν δεικτοποιημένα.

Όμως σύμφωνα με το κριτήριο του Sharpe ο αριθμός των Α/Κ που ξεπέρασαν τον Γενικό Δείκτη αυξάνεται σε 4. Η μέση σταθμισμένη με βάση το ενεργητικό απόδοση των 65 μετοχικών Α/Κ είναι 14,94%, η δε απλή μέση απόδοση διαμορφώθηκε στο 10,23%.

Εννέα Α/Κ παρουσιάζουν αρνητική απόδοση, με τη χειρότερη να σημειώνεται από το μετοχικό Α/Κ της Ασπίς με -11,40%. Τα μεγάλα σε μέγεθος Α/Κ (Alpha Blue Chips,

Interamerican Δυναμικό, Eurobank Value Index κ.λπ.) πέτυχαν ιδιαίτερα ικανοποιητικές αποδόσεις για τη σχετική υστέρηση που σημείωσαν το προηγούμενο έτος. Χρησιμοποιώντας κατάλληλες στατιστικές μεθόδους αποδείχτηκε ότι για το 2004 το μέγεθος του A/K επηρέασε θετικά την απόδοση του A/K.

Παρά τις ικανοποιητικές αποδόσεις του 2004, η πλειονότητα των μεριδιούχων προχώρησε σε εξαγορές μεριδίων. Το συνολικό ποσό ανέρχεται σε 440 εκατ. ευρώ. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι διαχειριστές των μετοχικών A/K ακολούθησαν σε γενικές γραμμές μια συντηρητική πολιτική από πλευράς επικινδυνότητας. Μόνο ένα A/K παρουσίασε υψηλότερη επικινδυνότητα από τον Γενικό Δείκτη του Χ.Α. και αυτό ήταν δεικτοποιημένο (HSBC A/K TOP 20).

Είναι φανερό ότι οι εγχώριοι διαχειριστές –σε γενικές γραμμές- δεν πίστευαν στην άνοδο του Χρηματιστηρίου της Αθήνας για το έτος 2004.

Η ανάλυση αυτή δεν αφορά τα εξειδικευμένα A/K ή A/K που επένδυαν σε μετοχές μικρής και μεσαίας κεφαλαιοποίησης, οι αποδόσεις των οποίων πρέπει να συγκρίνονται με τις αποδόσεις των αντίστοιχων benchmarks FTSE 40 και 80, των οποίων οι αποδόσεις το 2004 ήταν απογοητευτικές.

Είναι προφανές πλέον ότι απαιτείται παραπέρα διαχωρισμός των μετοχικών A/K σε πιο συγκεκριμένες κατηγορίες. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα A/K δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται μονοδιάστατα ως απόδοση, αλλά ως ένα πακέτο χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που ένα στοιχείο του είναι και η απόδοση. Η αξιολόγηση της επίδοσης των A/K θα λειτουργήσει καταλυτικά στον βαθμό που θα μεταφερθούν νέοι πόροι στους πιο αποτελεσματικούς διαχειριστές με άμεσο όφελος για τους επενδυτές, τις καλές εταιρίες αλλά και την εγχώρια Οικονομία⁷.

1.2.3 Η Αγορά κεφαλαίου

Η Αγορά κεφαλαίου ή αλλιώς κεφαλαιαγορά είναι η Αγορά στην οποία λαμβάνουν χώρα αγοραπωλησίες χρηματοπιστωτικών τίτλων που έχουν μεγάλη διάρκεια λήξης και φέρουν σχετικά υψηλό κίνδυνο αποπληρωμής. Στην Αγορά αυτή υπάρχουν τίτλοι που χρησιμοποιούνται για επενδυτικούς σκοπούς και εξυπηρετούν ουσιαστικά τις

⁷ Φίλιπας Ν(2004), Μετοχικοί Τίτλοι, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ανάγκες σε μακροπρόθεσμα κεφάλαια των οικονομικών μονάδων που συμμετέχουν σε αυτή. Από την κεφαλαιαγορά οι οικονομικές μονάδες αντλούν κεφάλαια για την δημιουργία ή και την επέκταση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των αξιόγραφων που διαπραγματεύονται στην κεφαλαιαγορά είναι τα εξής :

- α Έχουν μεγάλη χρονική διάρκεια λήξης και ορισμένα δεν έχουν ημερομηνία λήξης.
- α Δεν ρευστοποιούνται εύκολα
- α Έχουν υψηλό κίνδυνο.

Οι κεφαλαιαγορές διακρίνονται σε αγορές μετοχικών τίτλων και στις αγορές δανειακών τίτλων ιδιωτών ή του δημοσίου. Όπως και η Αγορά χρήματος έτσι και η Αγορά κεφαλαίου χωρίζεται σε οργανωμένη και στην ανοργάνωτη η οποία περιλαμβάνει τις συναλλαγές που γίνονται μεταξύ ιδιωτών. Η ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς βοηθά σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας με την χρηματοδοτική λειτουργία που αυτή συντελεί και αποτελεί κεντρικό παράγοντα για την βιώσιμη ανάπτυξη της οικονομίας.

Ωστόσο για να επιτελέσει τον αναπτυξιακό της ρόλο στον μέγιστο βαθμό η κεφαλαιαγορά, πρέπει εκείνοι που την χρησιμοποιούν ως μηχανισμό χρηματοδότησης να προσφέρουν ικανοποιητική ποσοτική και ποιοτική επιβράβευση στους επενδυτές, και εκείνοι με την σειρά τους να έχουν γνώση ότι η χρηματιστηριακή τους τοποθέτηση ερμηνεύεται ως ανάληψη μιας μετοχικής σχέσης και αξιοποίηση των εταιρικών δικαιωμάτων αλλά και πληροφοριών που παρέχονται⁸.

Η ενιαία Αγορά κεφαλαίου, ως προς τον αριθμό των χρηματιστηρίων, είναι κάτι που θα αξιολογηθεί μέσα από τις δυνάμεις της Αγοράς. Δεν πρέπει να ξερνιούνται και οι προτάσεις της Επιτροπής Λαμφαλουσί, της επιτροπής σοφών που ναι μεν δεν αναφέρθηκε στο θέμα του αριθμού των χρηματιστηρίων αλλά μίλησε για διαλειτουργικά συστήματα εκκαθάρισης και διακανονισμού που θα διευκολύνουν την απόκτηση μετοχών από έναν ευρωπαϊό επενδυτή σε οποιοδήποτε χρηματιστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο γίνεται προσπάθεια να μειωθούν

⁸ Θωμαδάκη, Σ., Β., 2001, ‘‘Η ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς και η ανάπτυξη της οικονομίας’’, Αθήνα

τα νομικά και φορολογικά εμπόδια που υπάρχουν εντός ευρωπαϊκής ένωσης, ώστε να διευκολυνθεί η εγκαθίδρυση της ενιαίας Αγοράς κεφαλαίου Αυτός είναι ο στόχος και από εκεί και πέρα ότι εκ των πραγμάτων σταδιακά θα οδηγηθεί σε συνεργασίες και συνενώσεις μεταξύ των χρηματιστηρίων έτσι ώστε να μειωθεί και η λανθάνουσα παραγωγικότητά τους η οποία σήμερα μετρά τα 12 δισ. ευρώ, λόγω του κατακερματισμού των αγορών που δε διευκολύνουν όσο πρέπει τη δημιουργία εταιρειών υψηλής κεφαλαιοποίησης.

1.2.3.1. Η Αγορά συναλλάγματος

Ως Αγορά συναλλάγματος ορίζεται η Αγορά στην οποία γίνονται συναλλαγές με σκοπό να μετατρέπεται το νόμισμα μιας χώρας σε νόμισμα μιας άλλης χώρας δίνοντας έτσι την δυνατότητα στους επενδυτές να προβαίνουν σε τοποθετήσεις χρημάτων σε άλλες χώρες με διαφορετικό νόμισμα όπως επίσης και την εξόφληση διάφορων εμπορικών υποχρεώσεων. Η χρηματοδότηση των αγοραπωλησιών από και προς το εξωτερικό απαιτεί την διαμεσολάβηση τραπεζών, συνεπώς η παρουσία τους στην Αγορά συναλλάγματος στην θέση του αγοραστή ή πωλητή είναι αναγκαία. Παρ' όλα αυτά στην Αγορά συναλλάγματος συμμετέχουν και οικονομικές μονάδες ή ιδιώτες όπως για παράδειγμα οι Εταιρείες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου διαμέσου ειδικευμένων υπαλλήλων. Η Αγορά συναλλάγματος διακρίνεται στα εξής:

α) Στην τρέχουσα Αγορά συναλλάγματος, όπου η αγοραπωλησία ξένων νομισμάτων γίνεται για άμεση παράδοση.

α) Στην προθεσμιακή Αγορά συναλλάγματος, η οποία παρέχει την δυνατότητα παράδοσης ενός ποσού συναλλάγματος στο μέλλον σε μια συμφωνημένη τιμή.

Στην Αγορά συναλλάγματος έχουν δικαίωμα συμμετοχής οι κεντρικές τράπεζες, οι εμπορικές τράπεζες, οι επιχειρήσεις και τα φυσικά πρόσωπα⁹.

1.3. Διάφοροι άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί

Εκτός από το τραπεζικό πιστωτικό σύστημα υπάρχουν και λειτουργούν μια σειρά άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί οι οποίοι συγκεντρώνουν ή διαχειρίζονται τεράστια ποσά χρηματικών κεφαλαίων και αποταμιεύσεων.

⁹ Θωμαδάκη, Σ., Β., 2001, ‘‘Η ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς και η ανάπτυξη της οικονομίας’’, Αθήνα

Ένας από αυτούς τους οργανισμούς είναι το χρηματιστήριο, χώρος κερδοσκοπίας. Καταταγμένοι στο χρηματιστήριο βγαίνουν οι εκπρόσωποι της χρηματιστικής ολιγαρχίας. Άλλοι βασικοί οργανισμοί είναι: οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι εταιρείες των αμοιβαίων κεφαλαίων, καζίνο και άλλοι κερδοσκοπικοί μηχανισμοί. Η συγκέντρωση των κεφαλαίων από τους οργανισμούς και το κράτος συντελούν στην επιτάχυνση της κυκλοφορίας και αναπαραγωγής του κεφαλαίου με αποτέλεσμα την αποκόμιση μονοπωλιακού κέρδους.

1.4. Ασφαλιστικές εταιρίες

Στη χώρα μας, έχουν διεισδύσει ορισμένα από τα μεγαλύτερα ασφαλιστικά μονοπώλια του κόσμου, όπως η INTERAMERICAN, η NATIONALE NEDERLANDEN η ALICO. Από το 1988 δρα στην Ελλάδα η VAP, η μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρεία της Ευρώπης η ALLIANZ από το 1992 και, από το 1994 η Ελβετική ZURICH κ.ά.

Το 1995 ο αριθμός των ασφαλιστικών εταιρειών ήταν 126 και απασχολούσαν 11.286 άτομα. Το ενεργητικό τους αυξήθηκε κατά 20,5% και τα καθαρά κέρδη τους ήταν 14,0 εκατ ευρώ.

Η INTERAMERICAN ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗΣ ΑΕ, παραμένει η μεγαλύτερη του κλάδου. Το ενεργητικό της αυξήθηκε κατά 28,7% σε 144,6 εκατ δρχ., ενώ τα κέρδη της υπερτετραπλασιάστηκαν φτάνοντας τα 1,4 εκατ δρχ. Η δεύτερη μεγαλύτερη είναι η ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΕΓΑ, η οποία διεύρυνε το ενεργητικό της κατά 14,3% σε 120,9 εκατ ευρώ., τα κέρδη της ήταν 1,3 εκατ. Μεταξύ των ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών τα υψηλότερα κέρδη είχε η ALICO AMERICAN LIFE INSURANCE COMPANY, τα οποία ανέρχονται στα 3,3 εκατ ευρώ. Τα υψηλότερα κέρδη ολόκληρου του κλάδου πραγματοποίησε ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ, ύψους 4,4 εκατ δρχ.

Το 1996 οι 20 μεγαλύτερες ασφαλιστικές εταιρίες απασχολούσαν 5.861 άτομα και αποκόμισαν μικτά κέρδη ύψους 57,7 εκατ ευρώ. Συνεχίζεται η συγκεντροποίηση του κεφαλαίου των ασφαλιστικών εταιριών. Άμεσα θα συγχωνευθούν 5 εταιρίες

(Ελληνοβρετανική Ζωής, Ζημιών, Εμπορική Ασφαλιστική, GENERALI Ζημιών και GENERALI Ζωής.

1.4.1 Χρηματιστηριακές εταιρίες

Οι πωλήσεις των χρηματιστηριακών εταιρειών το 1995 ανήλθαν σε 21,5 εκατ δρχ., δηλ. αυξήθηκαν κατά 10,5%. Τα κέρδη τους ανά απασχολούμενο στις 58 επιχειρήσεις του κλάδου ήταν 7,9 εκ. δρχ. Η Ν.Δ. ΔΕΒΛΕΤΟΓΛΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΕ ήταν και το 1995 η μεγαλύτερη του κλάδου από πλευράς ενεργητικού. Τα κεφάλαιά της ήταν 8,4 εκατ δρχ., τα κέρδη 274,7 εκατ. ευρώ. Η ALPHA ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΕ, σχεδόν διπλασίασε το ενεργητικό της σε 6,0 εκατ ευρώ., και τα κέρδη της σε 481,1 εκατ. ευρώ. Σημαντική ανάπτυξη είχε η ΣΙΓΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΕ με ενεργητικό 3,5 εκατ ευρώ. ενώ τα κέρδη της υπερδιπλασιάστηκαν και έφθασαν τα 626,7 εκατ. ευρώ. Τα υψηλότερα κέρδη ύψους 1,9 εκατ ευρώ. είχε η ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΑΕ . Το 1995 οι 10 μεγαλύτερες κατείχαν το 53,6% του συνολικού ενεργητικού και το 60,2% των καθαρών κερδών του κλάδου. Οι 20 μεγαλύτερες χρηματιστηριακές εταιρίες απασχολούσαν το 1996, 598 άτομα και είχαν κέρδη 9,7 εκατ δραχμές.

1.4.2. Αμοιβαία κεφάλαια

Τα τελευταία χρόνια σαν τα μανιτάρια αναπτύχθηκαν οι εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων. Συνολικά το 1995 λειτουργούσαν στην Ελλάδα, εκτός από τα ξένα Αμοιβαία Κεφάλαια, 27 Ανώνυμες Εταιρείες Διαχείρισεως Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι οποίες διαχειρίζονταν 119 Αμοιβαία Κεφάλαια ύψους 2,5 τρις δρχ. Ο ορισμός των αμοιβαίων κεφαλαίων έφτασε στα 166 το Φλεβάρη 1998 και το ενεργητικό τους ήταν 8,18 τρισεκατομμύρια ευρώ. Οι εταιρείες αυτές δεν είναι παραγωγικές, απλώς μεσολαβούν μεταξύ των κατόχων χρηματικών κεφαλαίων. Η μορφή οργάνωσης και λειτουργίας αυτών των εταιριών προωθεί τη συγκέντρωση κεφαλαίου προς όφελος της χρηματιστικής ολιγαρχίας.

1.4.3. Υπηρεσίες χρηματοοικονομικές

Οι πωλήσεις των 125 επιχειρήσεων παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών το 1995 ήταν 146,9 εκατ ευρώ. και τα κέρδη τους ανήλθαν στα 52,5 εκατ ευρώ Τα καθαρά κέρδη ανά απασχολούμενο διαμορφώθηκαν στα 53,3 εκατ. ευρώ. Τα υψηλότερα κέρδη, το 1995, είχε η ALPHA LEASING ΑΕ με 6,6 εκατ ευρώ. Η επιχείρηση αυτή ήταν και δεύτερη σε μέγεθος με ενεργητικό 46,0 εκατ ευρώ. αυξημένο κατά 5,1%. Η ALPHA ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΑΕ είχε κέρδη 4,3 εκατ ευρώ. Η CALNAT ΑΕ είχε 1,4 εκατ ευρώ. κέρδη. Το μερίδιο των 10 μεγαλύτερων στα συνολικά κεφάλαια του κλάδου ήταν 51,3% και στα συνολικά κέρδη το 51,4%. Το 1996 οι 20 μεγαλύτερες απασχολούσαν 280 άτομα και είχαν μικτά κέρδη 63,9 εκατ ευρώ.

Κεφάλαιο 2 - Ιστορική αναδρομή στο τραπεζικό σύστημα

2.1. Οι πρώτες τράπεζες στον κόσμο

2.1.1. Μεσοποταμία

Οι πρώτες τραπεζικές εργασίες παγκοσμίως έκαναν την εμφάνισή τους πολύ πριν από την κυκλοφορία του χρήματος. Ειδικότερα η πρώτη μορφή τράπεζας εμφανίζεται γύρω στο 330 π.χ. στη Μεσοποταμία και πιο συγκεκριμένα στην πόλη Ουρούκ.

Την εποχή εκείνη, με την πραγματοποίηση, μεγάλων σε έκταση, αρδευτικών έργων, η περιοχή γνώρισε μεγάλη άνθηση στο γεωργικό τομέα και στην συνέχεια στη βιοτεχνία και το εμπόριο.

Αποτέλεσμα αυτών ήταν η διεύρυνση των οικονομικών συναλλαγών και η συγκέντρωση χρήματος στους ιερείς του μεγάλου ναού της πόλης.

Οι πρώτοι τραπεζίτες εκείνης της εποχής είχαν την δυνατότητα να δανείζουν με αντάλλαγμα την επιστροφή του δανειζόμενου ποσού μαζί με τους τόκους¹⁰.

2.1.2. Βαβυλώνα

Στην Βαβυλώνα οι πρώτες τράπεζες δημιουργήθηκαν κατά τον 17^ο αιώνα όταν η χώρα καθώς και οι γύρω περιοχές, γνώρισαν έντονη ανάπτυξη στους τομείς της γεωργίας, στη βιοτεχνία και στο εμπόριο.

Στην Βαβυλώνα οι ιερείς αναλάμβαναν το ρόλο των τραπεζικών. Οι πιο σημαντικές τράπεζες που γνώρισαν ανάπτυξη στη Βαβυλώνα ήταν η Τράπεζα Εανασίρ, η Τράπεζα Εγιμπί, η Τράπεζα Μαρασού και η Τράπεζα Νεμποαχιντί¹¹.

¹⁰ Ψώμου Κ., 2003, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα» Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

¹¹ Κουγιούλη, Ι., Ν., 1970, «Τραπεζική Τεχνική», Αθήνα

2.1.3 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Κατά τον 3^ο και 2^ο αιώνα π.χ. έκανε την εμφάνιση της, στην επικράτεια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η πρώτη μορφή τράπεζας. Εκείνη την εποχή οι Ρωμαίοι κυριαρχούσαν σε όλη τη Μεσόγειο και γνώριζε μεγάλη ανάπτυξη το εμπόριο τους.

Όλες οι γειτονικές χώρες και όχι μόνο ήταν υπό την κυριαρχία τους και οι φόροι που εισέπρατταν από τις κατακτημένες περιοχές ήταν η κύρια πηγή των εσόδων τους.

Δημιουργήθηκε με αυτόν τον τρόπο ένα είδος τραπεζών - εταιριών, οι οποίες προεξοφλούσαν τους φόρους στο Ρωμαϊκό Δημόσιο και στην συνέχεια εισέπρατταν αυτούς από κατακτημένους.

Την ίδια στιγμή στην Ρωμαϊκή Αγορά, λειτουργούσε πλήρες Τραπεζικό Σύστημα, το οποίο περιλάμβανε ανοίγματα λογαριασμών, ανάληψης και κατάθεσης χρημάτων, έκδοση υποσχετικών και πιστωτικών εντολών, δανεισμούς κ.λπ.¹².

2.1.4 Κίνα

Στην Κίνα για πολλά χρόνια είχε αναπτύξει εμπορικές συναλλαγές με την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Μέσω του Ινδικού Ωκεανού και του Αραβικού Κόλπου μεταφέρονταν σε πόλεις της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας διάφορα είδη και εμπορεύματα, μικρού όγκου και βάρους αλλά και μεγάλης αξίας.

Ο κινεζικός πολιτισμός είχε επηρεαστεί πάρα πολύ από τον δυτικό πολιτισμό και επόμενο ήταν να επηρεαστεί και στο τραπεζικό τομέα.

Θεωρείται ότι ο κινεζικός πολιτισμός επινόησε το μεταλλικό νόμισμα και το 600 π.χ. ιδρύθηκαν οι Τράπεζες του Σανσί, οι οποίες ενεργούσαν συναλλαγές παρόμοιες με τις σημερινές¹³.

¹² Κουγιούλη, Ι., Ν., 1970, «Τραπεζική Τεχνική», Αθήνα

¹³ Κουγιούλη, Ι., Ν., 1970, «Τραπεζική Τεχνική», Αθήνα

2.2. Η τραπεζική στον 12-13^ο αιώνα

Στα τέλη του 12ου και στις αρχές του 13ου αιώνα ο τραπεζικός τομέας άρχισε να αναπτύσσεται με έντονους ρυθμούς. Οι τράπεζες ασχολούνταν κυρίως με ανταλλαγές νομισμάτων, καθώς και με τον εφοδιασμό των συναλλασσόμενων με ξένα και εγχώρια νομίσματα, στο σωστό βάρος και ποιότητα. Εκείνη την περίοδο ξεκίνησαν να αναπτύσσονται και οι συναλλαγματικές, ενώ οι τραπεζίτες, που ήταν στην πλειοψηφία τους έμποροι, διενεργούσαν και διακανονισμούς μέσω αντιπροσώπων, που είχαν σε άλλες χώρες και πόλεις.

Πρωτοπόροι την εποχή εκείνη, ήταν οι Ιταλοί. Το 1231, ο Φρειδερίκος ο II εξέδωσε τα πρώτα χρυσά νομίσματα και το παράδειγμα του ακολουθήθηκε και από την Βενετία και την Φλωρεντία.

Μέχρι τον 13^ο αιώνα είχαν αρχίσει να εμφανίζονται στις ιταλικές πόλεις οι εμποροτραπεζίτες, πολλοί από τους οποίους ενεργούσαν και ως φοροεισπράκτορες για λογαριασμό της παπικής εκκλησίας.

Επίσης αρκετοί δάνειζαν χρήματα σε Ιταλούς πρίγκιπες με αντάλλαγμα το δικαίωμα να εισπράττουν τους δασμούς¹⁴.

2.3. Η εξέλιξη των τραπεζών από τον 14^ο έως τον 18^ο αιώνα

Από τον 14^ο αιώνα και έπειτα οι μεγάλοι τραπεζικοί οίκοι της εποχής εκείνης άρχισαν να ασχολούνται με χρηματοδοτήσεις εξαγωγών και εισαγωγών, με εμπορία ξένων νομισμάτων και με την ίδρυση νέων βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων.

Ωστόσο συνέχισαν να προσφέρουν και δάνεια σε πρίγκιπες και παπικούς, γεγονός που οδήγησε πολλούς τραπεζίτες σε πτώχευση. Στα τέλη του αιώνα ιδρύθηκε στην Φλωρεντία η Medici Bank, η οποία εξελίχθηκε σε σπουδαία χρηματο - επενδυτική

¹⁴ Yoon S. Park - Jack Zwick, 1988, «Διεθνής Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική», Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Εκδόσεις Παπαζήση.

τράπεζα του δυτικού κόσμου, δημιουργώντας ε υποκαταστήματα στη Ρώμη, στη Βενετία, το Μιλάνο, την Πίζα, την Αβινιόν, τη Μπριζ, το Λονδίνο και τη Γενεύη.

Τον 15^ο αιώνα, οι τράπεζες του δυτικού κόσμου ίδρυσαν υποκαταστήματα σε όλη την Ευρώπη. Προωθούσαν τις εξαγωγές και τις εισαγωγές με την προεξόφληση συναλλαγματικών, χρηματοδοτούσαν το εμπόριο, δάνειζαν βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα δάνεια σε εμπόρους και βιοτέχνες.

Τα δάνεια αυτά δίνονταν και σε πρίγκιπες, ευγενείς και κληρικούς, επειδή ο κίνδυνος προεξόφλησης ήταν μικρός, αφού τα δάνεια αυτά ήταν ασφαλισμένα από κοσμήματα και άλλα προσωπικά αντικείμενα των ευγενών.

Από τα τέλη του 15ου αιώνα αρχίζει η παρακμή των μεσογειακών τραπεζών, λόγω των κακών δανείων, της κακής διαχείρισης και της έλλειψης συντονισμού των υποκαταστημάτων τους στο εξωτερικό. Στην πτώση αυτή σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι πόλεμοι, οι πολιτικές διαμάχες, καθώς και η γενική οικονομική αναταραχή, που επικρατούσε..

Σε αντίθεση με τις μεσογειακές τράπεζες, τον 16ο αιώνα έχουμε την άνοδο τραπεζικών οίκων, βόρεια των Άλπεων. Επίσης αναπτύσσονται κέντρα διεθνούς χρηματαγοράς στην Αντβέρπ και τη Λιόν και συγκεντρώνονται τεράστια χρηματικά ποσά, κυρίως για την χρηματοδότηση πολέμων.

Την περίοδο αυτή τα τραπεζικά συστήματα της Γαλλίας και της Βρετανίας γνώρισαν μεγάλη πτώση, σε αντίθεση με την Ολλανδία. Την ίδια περίοδο το Άμστερνταμ ήταν η κυριότερη χρηματαγορά της Ευρώπης. Οι τραπεζίτες εμπορεύονταν συναλλαγματικές και αγαθά και παρείχαν βραχυπρόθεσμα δάνεια.

Ωστόσο, μέχρι το πρώτο μισό του 18ου αιώνα υπήρχαν δύο σημαντικές χρηματαγορές, η μία της Β. Ιταλίας και των Κάτω Χωρών και η άλλη της Γαλλίας και της Βρετανίας με αποτέλεσμα το Λονδίνο και το Παρίσι να είναι τα κυρίαρχα χρηματοπιστωτικά κέντρα¹⁵.

¹⁵ Yoon S. Park - Jack Zwick, 1988, «Διεθνής Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική», Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Εκδόσεις Παπαζήση.

2.4. Οι εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα τον 19^ο αιώνα

Η Γαλλική Επανάσταση και στη συνέχεια οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι που τελείωσαν το 1815, διέλυσαν σε μεγάλο βαθμό τα χρηματοπιστωτικά κέντρα της ηπειρωτικής Ευρώπης.

Καταταγμένη, όμως, βγήκε η Αγγλία, η οποία είχε ισχυρό τραπεζικό σύστημα. Το Λονδίνο έγινε το κυριότερο οικονομικό κέντρο και η τράπεζα Baring Brothers που ιδρύθηκε το 1770, έπαιξε πρωταρχικό ρόλο. Προσέφερε δάνεια προς ξένες κυβερνήσεις, καθώς και σε επενδύσεις στο εξωτερικό.

Ωστόσο η σημαντικότερη κίνηση της τράπεζας αυτής ήταν η κοινοπραξία που οργάνωσε για την δανειοδότηση της Γαλλίας. Επίσης ακολούθησε η χρηματοδότηση της Πρωσίας, και η οποία αναδείχτηκε στη συνέχεια σε τράπεζα - κολοσσό, της Ρωσίας, της Αυστρίας, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας.

Οι τραπεζικοί οίκοι χρησιμοποιήθηκαν τον 19^ο αιώνα ως μεσίτες των ομολογιακών εκδόσεων του εξωτερικού. Η βιομηχανική ανάπτυξη όμως που ξεκίνησε από τη Δυτική Ευρώπη και εξαπλώθηκε αρχικά στην Κεντρική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική επηρέασε και το τραπεζικό σύστημα.

Οι μικρές οικογενειακές τράπεζες, τοπικού χαρακτήρα, σιγά-σιγά εξαφανίζονται και εμφανίζονται σε μεγαλύτερο μέγεθος με μεγαλύτερα κεφάλαια. Οι τράπεζες καθορίζουν τα επιτόκια καταθέσεων και αυτό επιφέρει αύξηση των καταθέσεων τους, καθώς και των δανείων που παρέχουν, αφού το κοινό έχει στραφεί προς τις τράπεζες που πλέον έχουν αρκετά μεγάλα κεφάλαια.

Οι τράπεζες με την πάροδο του χρόνου αποκτούν διεθνή χαρακτήρα. Οι παράγοντες που βοήθησαν σε αυτό ήταν η συνεχής επέκταση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών και η συνεχής μετανάστευση.

Οι τράπεζες προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κατάσταση αυτή ήταν αναγκασμένες να αποκομίσουν κέρδη από τη διεθνή κίνηση κεφαλαίων, εμπορευμάτων και ανθρώπων.

2.5. Οι εξελίξεις στο διεθνές τραπεζικό σύστημα από τον 20^ο αιώνα έως και σήμερα

Στην πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα στον τραπεζικό κλάδο επικρατεί η τάση συγκέντρωσης του τραπεζικού κεφαλαίου και η εξαγορά μικρών τραπεζών από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς οίκους της εποχής.

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος αποτελεί τη πρώτη δοκιμασία του αιώνα για το διεθνές τραπεζικό σύστημα. Οι καταθέτες ανακαλούν τις καταθέσεις τους, οι δανειστές δηλώνουν αδυναμία να εξοφλήσουν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στις τράπεζες, ενώ και οι τελευταίες βλέπουν να εκμηδενίζεται η αξία των μετοχών τους.

Αρκετές τράπεζες στην Ευρώπη χρεοκοπούν και κλείνουν σε αντίθεση με πολλές αμερικάνικες τράπεζες που ακολουθούν το δρόμο της ανάπτυξης και της εξέλιξης, κυρίως λόγω της εκβιομηχάνισης και της τεχνολογίας που κατείχαν οι Η.Π.Α. Η αγγλική λίρα γνωρίζει μεγάλη πτώση, ενώ ενισχύεται η θέση του δολαρίου έναντι αυτής.

Σε όλη τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και μετά το τέλος του, το διεθνές τραπεζικό σύστημα βασιζόταν στο 'χρυσό κανόνα', στη σχέση χρυσού και τραπεζογραμματίων.

Οι τράπεζες μετά τον πόλεμο προέβησαν σε προσπάθειες ανασυγκρότησης τους, όμως ξέσπασε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, που όχι μόνο διέκοψε τις προσπάθειες αυτές, αλλά και κατέστρεψε πολλές μεγάλες τράπεζες της εποχής εκείνης

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τα πράγματα είχαν αλλάξει. Τα πρωτεία στους τραπεζικούς κύκλους έχουν επέλθει στις Η.Π.Α, ενώ και το αμερικάνικο δολάριο είχε αποκτήσει μία σταθερή σχέση ως προς μία συγκεκριμένη ποσότητα χρυσού.

Οι αμερικάνικες τράπεζες παίζουν σημαντικό ρόλο στο διεθνές οικονομικό σύστημα. Εκταμιεύουν μεγάλο όγκο διεθνών χορηγήσεων, οι οποίες βοηθούν την ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης από τον πόλεμο Δυτικής Ευρώπης.

Παράλληλα ασχολούνται με ποικίλες εργασίες και προσπαθούν να εισβάλουν σε όλες τις αγορές. Οι ευρωπαϊκές χώρες προσπαθούν, μέσα στα πλαίσια της Ε.Ο.Κ, να εναρμονίσουν τις τραπεζικές τους νομοθεσίες.

Το Λονδίνο διεκδικεί και παίρνει από τη Νέα Υόρκη την πρώτη θέση της πόλης που συγκεντρώνει τις περισσότερες ξένες τράπεζες και στην ουσία το κέντρο του τραπεζικού συστήματος.

Οι δεκαετίες 1980-1990 μπορούν να χαρακτηριστούν ως τα χρόνια της φιλελευθεροποίησης. Καταργείται η ισοτιμία χρυσού-δολαρίου και υιοθετείται το σύστημα των 'κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών', δηλαδή το σύστημα των συνεχώς αναπροσαρμοζόμενων εξωτερικών αξιών των νομισμάτων.

Επίσης καταργούνται σταδιακά τα εμπόδια που βάζουν οι χώρες για την εγκατάσταση και δραστηριοποίηση ξένων τραπεζών σε άλλες χώρες. Οι τράπεζες στο σύνολο τους αυξάνουν τις εργασίες τους και επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους σε νέους αναπτυσσόμενους οικονομικούς κλάδους.

Η αύξηση των διεθνών εμπορικών και οικονομικών συναλλαγών υποχρεώνουν τις τράπεζες να εκσυγχρονιστούν, να συνεργαστούν με τράπεζες άλλων χωρών και να εγκαταστήσουν υποκαταστήματα τους σε ξένες χώρες.

Τα τέλη του 20^ο αιώνα και οι αρχές του 21ου βρίσκουν τις τράπεζες να χάνουν σιγά-σιγά τον εθνικό τους χαρακτήρα και να μετατρέπονται σε πολυεθνικές, που έχουν υποκαταστήματα και διενεργούν εργασίες σε περισσότερες από μία χώρα.

Τα εμπόδια έχουν αρθεί πια με το άνοιγμα των αγορών και το ευρώ έχει μπει για τα καλά στη ζωή του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Οι τράπεζες του 21ου αιώνα έχουν γίνει μέσα από συγχωνεύσεις και συνεργασίες αρκετά ισχυρές και δραστηριοποιούνται αρκετά με το διεθνές εμπόριο και την χρηματοδότηση επιχειρήσεων που ασχολούνται με αυτό.

Όλες οι συναλλαγές γίνονται με on-line συστήματα και μπορεί κάποιος να μεταφέρει χρήματα από τη μία άκρη της γης στην άλλη¹⁶.

2.6. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα

2.6.1. Ελληνικό τραπεζικό σύστημα κατά την περίοδο 1828-1928

Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας θεωρούνταν ανύπαρκτο. Οι πρώτες προσπάθειες για την αναδιοργάνωση και την ανάπτυξη του γίνονται αμέσως μετά την απελευθέρωση από τον τούρκικο ζυγό το 1826.

Η αρχή έγινε από τον Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος με ψήφισμα ίδρυσε την Εθνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα. Πρόκειται στην ουσία για έναν δανειστικό οργανισμό του κράτους, που όμως δεν κατόρθωσε να επιβιώσει με αποτέλεσμα να διαλυθεί το 1834.

Η Ελλάδα μέχρι και τον Α' παγκόσμιο Πόλεμο εφάρμοσε τον κανόνα του χρυσού συναλλάγματος. Το προνόμιο αυτό το κατείχε η Ιονική Τράπεζα και η Εθνική Τράπεζα έως το 1920.

Το 1898 λειτουργούσαν στην Ελλάδα πέντε τράπεζες με τη μορφή ανωνύμων εταιριών. Αυτές ήταν η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, η Ιονική, η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας, η Τράπεζα Βιομηχανικής Πίστεως και η Τράπεζα Αθηνών.

Η Τράπεζα Αθηνών το 1893 εξαπλώθηκε γρήγορα στον ελλαδικό αλλά και διεθνή χώρο και κυρίως στην Ανατολή. Η συμβολή της στην ελληνική οικονομική ζωή υπήρξε πολύπλευρη, καθώς εγκαινίασε νέες σχέσεις με τη βιομηχανία, εισήγαγε νέα

¹⁶ Στεριώτης Κ. 1986, «Το Τραπεζικό Σύστημα», Εκδόσεις Σμπίλιας.

λογιστική οργάνωση, προσέφερε νέες τραπεζικές υπηρεσίες και κατέλαβε τις πρώτες προσπάθειες για χρηματοδότηση της εμπορικής Ελληνικής ναυτιλίας.

Σπουδαίο ρόλο στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα έπαιξε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος η οποία ιδρύθηκε το 1841 και αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό άμεσα και έφτασε στο σημείο να λειτουργεί ως εμπορική, κτηματική, βιομηχανική και εκδοτική τράπεζα.

Επίσης η τράπεζα ασκούσε τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική του κράτους, ρύθμιζε το προεξοφλητικό επιτόκιο, είχε την άδεια έκδοσης τραπεζογραμματίων και δεχόταν έντοκες καταθέσεις

Η περίοδος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ήταν φυσικό να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη του ελληνικού τραπεζικού τομέα.

Με την έναρξη λοιπόν του Α' Παγκοσμίου Πολέμου άρχισε για πρώτη φορά η παρέμβαση του ελληνικού κράτους στη διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας. Οι διοικητές της τράπεζας διορίζονταν από την ελληνική κυβέρνηση έως και το 1928, οπότε και ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος ως κεντρική και αποκλειστική εκδοτική τράπεζα.

Την περίοδο του μεσοπολέμου (1918-1928), το τραπεζικό σύστημα έμεινε στάσιμο και αυτό κυρίως λόγω της απορρόφησης σημαντικών ποσών τραπεζικών πόρων από το ελληνικό δημόσιο για την αποπληρωμή των τεράστιων δανείων και χρεών του ελληνικού κράτους.

Η χώρα είχε τεράστια οικονομικά προβλήματα όπως παθητικό εμπορικό ισοζύγιο και ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, μεγάλα δημόσια ελλείμματα, νομισματική αστάθεια και εκκρεμή χρέη με αποτέλεσμα να επικρατούν σοβαρές πληθωριστικές πιέσεις στην ελληνική οικονομία, συνεχής υποτίμηση της εσωτερικής και εξωτερικής αξίας της δραχμής, έντονες βραχυχρόνιες διακυμάνσεις των τιμών συναλλάγματος. Το Μάιο του 1928 ξεκίνησε τη λειτουργία της η Τράπεζα της Ελλάδος ως εκδοτική τράπεζα. Η τράπεζα δεν ήταν ούτε καθαρά ιδιωτική ούτε καθαρά κρατική, αλλά αποτελούσε μια ανώνυμη εταιρία υπό τον έλεγχο του κράτους. Μπορούσε, να διεξάγει όλες τις συναλλαγές του Δημοσίου, να εκδώσει όλα τα εσωτερικά δημόσια

δάνεια και να προεξοφλεί γραμμάτια Δημοσίου.

Ωστόσο δεν μπορούσε να ασκήσει εμπορικές και βιομηχανικές δραστηριότητες, να αποκτήσει ακίνητη περιουσία πέρα από την απαιτούμενη για την άσκηση των εργασιών της και να χορηγήσει τόκους για καταθέσεις¹⁷.

2.6.2. Η περίοδος 1929-1944

Η περίοδος από το 1929 έως το 1932 χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της μεγάλης οικονομικής κρίσης, το γνωστό και ως κραχ το οποίο οδήγησε στην κατάρρευση του οικονομικού συστήματος του χρυσού κανόνα. Η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη από την οικονομική αυτή εξέλιξη¹⁸.

Η οικονομική αυτή κρίση ήταν περισσότερο έκδηλη στον νομισματικό τομέα. Η υπερβολική αύξηση της ζήτησης για συνάλλαγμα και η ενίσχυση της τάσης για εξαγωγή κεφαλαίων είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση του αποθέματος χρυσού και συναλλάγματος από 4.241 εκατομμύρια δρχ. το 1928 σε 176 εκατομμύρια δρχ. το Μάιο του 1932.

Είναι η περίοδος της πτώσης του τιμαρίθμου, της νομισματικής κυκλοφορίας και της προσφοράς χρήματος. Η οικονομική κρίση επηρέασε και το τραπεζικό σύστημα. Ενισχύθηκε η τάση συγκέντρωσης των τραπεζών σε ισχυρά μεγάλα συγκροτήματα.

Το 1932 λειτουργούσαν στη χώρα μας 32 τράπεζες εκ των οποίων οι 25 ήταν εμπορικές, 1 κτηματική, 3 αγροτικές, 2 ταχυδρομικά ταμειυτήρια και η Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος. Το βασικό χαρακτηριστικό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος εκείνης της εποχής ήταν ότι συμμετείχαν τέσσερις μεγάλες εμπορικές τράπεζες η Εθνική, η Τράπεζα Αθηνών, η Εμπορική και η Λαϊκή Τράπεζα.

Το διάστημα από το 1933 έως το 1940 επιστρέφουν από το εξωτερικό ελληνικά κεφάλαια που είχαν εξαχθεί τα προηγούμενα χρόνια. Παρατηρήθηκε επίσης μεγάλη

¹⁷ Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2000, «Οι τράπεζες στην Ελλάδα 1898-1928», ΕΕΤ

¹⁸ Αρμάγου Ι, 2000, «Το σύγχρονο ελληνικό τραπεζικό σύστημα-Διάρθρωση, αποτελεσματικότητα και προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

εισροή και εκροή συναλλάγματος. Χαρακτηριστική είναι η μείωση των χορηγήσεων δανείων από την Τράπεζα της Ελλάδος ενώ το 1933 υπάρχει μία μείωση της τάξεως του 30% σε σχέση με το 1932.

Αντίθετα την περίοδο 1934-1935 υπάρχει μία μικρή αύξηση, για να μειωθούν και πάλι το 1936 οι χορηγήσεις σε ποσοστό 15%. Τα επόμενα χρόνια, είναι τα χρόνια της γερμανικής κατοχής, τα οποία ήταν καταστροφικά για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Καμία τράπεζα δεν κατάφερε να αναπτυχθεί αλλά αντίθετα πολλές υπολειτούργησαν. Τα διαθέσιμα κεφάλαια της Τράπεζας της Ελλάδος σε χρυσό και συνάλλαγμα μειώθηκαν από 37.258.650 λίρες Αγγλίας το 1941 σε 36.381.000 λίρες στα τέλη του 1944. Η επιβάρυνση της χώρας από τα έξοδα κατοχής άγγιξε περίπου τα 8 εκατομμύρια χρυσές λίρες.

Με το τέλος της περιόδου αυτής το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είχε φτάσει σε ένα σημείο με πολλά προβλήματα και δυσκολίες οι οποίες έπρεπε να ξεπεραστούν άμεσα¹⁹.

2.6.3. Η περίοδος της ανασυγκρότησης: 1945-1974

Η περίοδος από τα τέλη του 1944 έως και το 1946 χαρακτηρίζεται από αναδιοργάνωση της ελληνικής οικονομίας. Υπό το κλίμα αυτό της αναδιοργάνωσης αποφασίστηκε η υποτίμηση της δραχμής για δύο φορές. Αρχικά, η ισοτιμία της νέας δραχμής ήταν 1 χάρτινη αγγλική λίρα = 600 δρχ. και η σχέση νέας προς παλιά δραχμή ήταν 1 νέα δρχ. = 50 εκατομμύρια παλιές δρχ.

Κατά την δεύτερη ισοτιμία αποφασίστηκε ότι η 1 αγγλική λίρα = 2.000 δρχ. και το 1 δολάριο = 500 δρχ. Και πάλι όμως η προσπάθεια για σταθεροποίηση της νομισματικής κατάστασης απέτυχε εξαιτίας της έλλειψης κατάλληλης οργάνωσης του κρατικού μηχανισμού.

Την περίοδο αυτή, σε τραπεζικό επίπεδο, οι αποταμιεύσεις των ιδιωτών

¹⁹ Αρμάγου Ι, 2000, «Το σύγχρονο ελληνικό τραπεζικό σύστημα-Διάρθρωση, αποτελεσματικότητα και προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

διατηρήθηκαν σε πολύ χαμηλά επίπεδα και οι περισσότερες από τις τραπεζικές καταθέσεις στα τέλη του 1946 αποτελούσαν κεφάλαια των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου²⁰. Το γεγονός αυτό προκάλεσε μεγάλη στενότητα κεφαλαίων στο τραπεζικό σύστημα και δυσκόλεψε το έργο της χρηματοδότησης διαφόρων τομέων της οικονομίας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 1945 σε σύνολο χορηγήσεων ύψους 43 εκατομμυρίων δραχμών τα 29,8 εκατομμύρια προέρχονταν από πιστώσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.

Αντίστοιχα το 1946 δόθηκαν πιστώσεις 643 εκατομμυρίων δρχ. από την κεντρική τράπεζα σε σύνολο χορηγήσεων 960 εκατομμυρίων δρχ.

Το χρονικό διάστημα 1947-1952 σημαδεύτηκε από τον εμφύλιο πόλεμο και παρατηρήθηκαν πολλές και έντονες διακυμάνσεις στον πληθωρισμό, ενώ το εθνικό εισόδημα παρουσίασε αύξηση, διατηρώντας όμως χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με άλλες χώρες. Επίσης οι τραπεζικές καταθέσεις διατηρήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα, καθώς περισσότερες από τις μισές καταθέσεις ήταν των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και πάνω από 80% του συνόλου αποτελούσαν οι καταθέσεις όψεως.

Ως το 1950 εφαρμόστηκε μια πολιτική πιστωτικής επέκτασης προς το εμπόριο και τη βιομηχανία με χαμηλότοκα δάνεια και καθιερώθηκε το σύστημα ανα-προεξόφλησης εμπορικών γραμματίων. Τα επιτόκια χορηγήσεων κυμαίνονταν από 7%-10,5%, ενώ τα επιτόκια καταθέσεων από 5%-10%. Οι εμπορικές τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να τηρούν άτοκες καταθέσεις στην κεντρική τράπεζα με ποσοστά 15%-25% των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και σε ποσοστά 10%-12% των ιδιωτικών καταθέσεων ταμειυτηρίου και όψεως.

Την ίδια περίοδο πραγματοποιήθηκε και μια υποτίμηση της δραχμής με αποτέλεσμα το 1949 να διαμορφωθεί μια νέα ισοτιμία 1 δολάριο = 15.000 δρχ. και 1 αγγλική λίρα = 42.000 δρχ. Η περίοδος 1953-1956 χαρακτηρίζεται από μια νομισματική και συναλλαγματική αστάθεια. Οι χορηγούμενες πιστώσεις αυξήθηκαν μετά το 1954 με ετήσιο ρυθμό αύξησης 20%, αφού και τα επιτόκια χορηγήσεων είχαν πέσει από 3,5%

²⁰ Αρμάγου Ι, 2000, «Το σύγχρονο ελληνικό τραπεζικό σύστημα-Διάρθρωση, αποτελεσματικότητα και προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

σε 3%.

Το 1956 το ελληνικό τραπεζικό σύστημα απαρτιζόταν από 19 τράπεζες: την Κεντρική Τράπεζα, 11 εμπορικές τράπεζες και 7 πιστωτικούς φορείς.

Από το 1957 έως το 1966 υπήρξε μια νομισματική σταθερότητα και ανάπτυξη. Η ιδιωτική αποταμίευση τριπλασιάστηκε και η δημόσια οκταπλασιάστηκε, δηλαδή από 895 εκατ. δρχ. που ήταν έφτασε τις 7.427 εκατ. δρχ.

Επίσης τα επιτόκια στις καταθέσεις όψεως μειώθηκαν από 7% το 1956 σε 0,75% το 1966, αλλά αυξήθηκαν τα επιτόκια για καταθέσεις μεγαλύτερης προθεσμίας.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μειωθούν οι συνολικές καταθέσεις όψεως από το 35% των συνολικών καταθέσεων (1956) στο 12% (1966), ενώ οι καταθέσεις ταμειυτηρίου αυξήθηκαν από 33% σε 62% και οι καταθέσεις προθεσμίας από 4% σε 11% για το ίδιο διάστημα. Εκείνη την περίοδο ιδρύθηκαν και ορισμένοι πολύ σημαντικοί οργανισμοί όπως: ο Οργανισμός Βιομηχανικής Αναπτύξεως (1959), η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (1964), η Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως (1963) και η Τράπεζα Επενδύσεων (1962).

Την περίοδο αυτή που αναλύσαμε χαρακτηριστική ήταν η αύξηση του αριθμού των τραπεζικών καταστημάτων και υποκαταστημάτων σε όλη τη χώρα, από 399 το 1966 σε 711 το 1974²¹.

2.6.4. Η πορεία του τραπεζικού συστήματος ως της απελευθέρωση του: 1975-1991

Η περίοδος από το 1975 έως το 1991 ξεκινά με μια μείωση των επιτοκίων των τραπεζικών καταθέσεων και χορηγήσεων, ενώ αυξήθηκαν τα επιτόκια των έντοκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου κατά 0,5%.

²¹ Αρμάγου Ι, 2000, «Το σύγχρονο ελληνικό τραπεζικό σύστημα-Διάρθρωση, αποτελεσματικότητα και προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το 1978 το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος αποτελούνταν από 24 εμπορικές τράπεζες και 8 ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς. Το κράτος είχε τον έλεγχο του μεγαλύτερου τμήματος του τραπεζικού συστήματος και οι εμπορικές τράπεζες κατείχαν το 77% των συνολικών καταθέσεων και το 48% των συνολικών πιστώσεων. Τα τραπεζικά καταστήματα και υποκαταστήματα σε όλη τη χώρα ανέρχονταν σε 1.097.

Η ανάπτυξη συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια. Το 1981 η Ελλάδα αποτελούσε το δέκατο μέλος της Ε.Ε. και έπρεπε να εναρμονιστεί με το κοινοτικό δίκαιο. Έτσι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 ξεκίνησε η σταδιακή απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Το 1981 καθιερώθηκε η χρηματοδότηση των δημοσίων επιχειρήσεων από τις εμπορικές τράπεζες είτε με την χορήγηση πιστώσεων είτε με την ανάληψη ομολογιακών δανείων. Αργότερα αποφασίστηκε και η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων. Το 1985 το 48,5% των καταθέσεων χορηγούνταν προς το δημόσιο και μόλις το 10% σε μικρές επιχειρήσεις και το 15% στη βιομηχανία.

Οι χορηγήσεις προς το δημόσιο συνέχισαν να αυξάνονται, αφού το 1987 το ποσοστό έφτασε το 56% και το 1989 το 56,5%. Τα επιτόκια που καθορίζονταν από το κράτος περιορίστηκαν σε λίγες μόνο κατηγορίες καταθέσεων και χορηγήσεων. Οι κατηγορίες αυτές ήταν οι καταθέσεις ταμειυτηρίου, οι χορηγήσεις προς μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις και στα προγράμματα εργατικής κατοικίας.

Επίσης, υπήρχε και μία δέσμευση της τάξεως του 10% των καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών για δάνεια σε μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις. Παράλληλα υπήρχε και η υποχρέωση να χορηγούν 9,5% των διαθέσιμων τους σε δάνεια προς δημόσιες επιχειρήσεις των καταθέσεων ταμειυτηρίου. Παρ' όλα αυτά η διαφορά στα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων παρέμεινε μεγάλη και η Ελλάδα στον τομέα αυτό βρισκόταν στις υψηλότερες θέσεις ανάμεσα στις χώρες – μέλη του ΟΟΣΑ.

Μέχρι και τα τέλη του 1990 οι τράπεζες χορηγούσαν κυρίως δάνεια προς αγροτικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις. Βασικό χαρακτηριστικό εκείνης της περιόδου ήταν οι

μεγαλύτερες τράπεζες και οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί οι οποίοι ελέγχονταν από το κράτος. Παρά την κυριαρχία των μεγάλων κρατικών τραπεζών στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, κατάφεραν να αναπτυχθούν και μικρότερες ιδιωτικές τράπεζες.

2.6.5. Ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος 1992-1999

Η περίοδος από το 1992 έως το 1999 χαρακτηρίζεται από την πλήρη απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος της Ελλάδας και την εναρμόνιση του με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα:

- i) την ανάπτυξη του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών,
- ii) τη διεθνοποίηση των αγορών,
- iii) την ανάπτυξη διαφόρων στρατηγικών των τραπεζών για την εξάπλωση τους
- iv) την εξάπλωση σύνθετων προϊόντων.

Η συρρίκνωση των ευρωπαϊκών νομισμάτων που γίνεται με το Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ, έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια εσόδων των τραπεζών από προμήθειες.

Όλα τα τραπεζικά ιδρύματα έπρεπε να εναρμονιστούν με τους κανόνες της Ε.Ε. για τη μετάβαση στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ.

Η εναρμόνιση αυτή είχε να κάνει κυρίως με²²:

- 1. τους λογιστικούς κανόνες και πρότυπα
- 2. τα συστήματα πληροφορικής και επικοινωνιών
- 3. τα συστήματα πληρωμών και διακανονισμών
- 4. τα συστήματα διαχείρισης κινδύνου και εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών

Η απελευθέρωση των αγορών έδωσε την δυνατότητα στις ιδιωτικές τράπεζες να αναλάβουν πιο επιθετικό ρόλο και να αυξήσουν τα μερίδια της Αγοράς τους, αφού μέσα σε ένα διάστημα μικρότερο των δέκα (10) τελευταίων ετών, διπλασιάστηκε η

²² Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1995, «Εκσυγχρονισμός των ελληνικών τραπεζών», Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

συμμετοχή τους στις συνολικές καταθέσεις και αυξήθηκε η συμμετοχή τους στις χορηγήσεις πάνω από το διπλάσιο. Ένα άλλο εξίσου σημαντικό στοιχείο ήταν η ραγδαία ανάπτυξη των αμοιβαίων κεφαλαίων. Μέχρι το 1989 μόνο δύο τράπεζες διέθεταν αμοιβαία κεφάλαια στο επενδυτικό κοινό, ενώ το 1999 ο αριθμός των αμοιβαίων κεφαλαίων που προσφέρονταν στην Αγορά είχε ανέλθει σε 208.

Στα τέλη του 1997 λειτουργούσαν 41 εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα εκ των οποίων 19 ήταν ελληνικών συμφερόντων και 22 ξένων. Τα υποκαταστήματα όλων των τραπεζών είχαν αυξηθεί και συνεχώς νέες ξένες τράπεζες δημιουργούσαν στην χώρα μας υποκαταστήματα. Οι τράπεζες λόγω του έντονου ανταγωνισμού που επικρατούσε έριξαν τα επιτόκια χορηγήσεων και άρχισαν να ασχολούνται και με άλλες εργασίες και να προσφέρουν νέες υπηρεσίες. Οι περισσότερες τράπεζες στα τέλη του 1999 είχαν δικές τους ασφαλιστικές και χρηματιστηριακές εταιρίες και προσέφεραν δάνεια σε ιδιώτες και επιχειρήσεις με ελκυστικά προνόμια²³.

2.7 Η Αγορά γενικά

2.7.1 Το χρηματιστήριο

Το Χρηματιστήριο Αθηνών έχει έως τώρα επιτύχει την εγκαθίδρυσή του διεθνώς ως μια ώριμη Αγορά, κυρίως ως αποτέλεσμα μιας σειράς σημαντικών παραγόντων που επιτεύχθηκαν. Περαιτέρω, η ωρίμανση αυτή δεν είναι κάτι που επιτυγχάνεται άπαξ και στη συνέχεια το χρηματιστήριο συνεχίζει τη λειτουργία του. Αντίθετα, είναι κάτι στο οποίο η Αγορά πρέπει να δίνει εξετάσεις συνεχώς, δηλαδή να συγκρίνεται καθημερινά με τις άλλες αγορές και έτσι να κρατά και να βελτιώνει τη σχετική της θέση. Έτσι, σήμερα το ελληνικό χρηματιστήριο, με αναγκαίο υπόβαθρο μια σταθερή και με δυναμική ανάπτυξη και σύγκλιση προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, οικονομία, διακρίνεται καταρχήν για τις επενδυτικές ευκαιρίες που υπάρχουν, οι οποίες προέρχονται από τις εταιρίες που είναι εισηγμένες σε αυτό²⁴.

Συνδέονται με τα βελτιωμένα οικονομικά τους αποτελέσματα κατά το 2003 και τη

²³ Κιόχος, Π., Α., 1997, «Χρήμα – Πίστη - Τράπεζες», Ελληνικά Γράμματα.

²⁴ On the Aggregation of Information in Competitive Markets M Hellwig - Journal of Economic Theory, 1980

διαφαινόμενη συνέχιση αυτής της πορείας κατά το 2004. Επιπροσθέτως, το χρηματιστήριο σταθερά εμπλουτίζεται με νέα κεφαλαιοποίηση, η οποία στο μέγιστο βαθμό συνδέεται με προσφορά μετοχών καλής ποιότητας.

Συνδεδεμένο με αυτό είναι το θέμα του βάθους της Αγοράς όπου σήμερα το χρηματιστήριο έχει πλήθος προϊόντων και εργαλείων σε αξίες και παράγωγα - μετοχές, δείκτες, εταιρικά και κρατικά ομόλογα, συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, συμβόλαια δικαιωμάτων, δανεισμός μετοχών, Αγορά μετοχών με πίστωση- τα οποία βοηθούν ώστε να καλύπτουν τις επενδυτικές ανάγκες των επενδυτών αλλά και την διαχείριση του κινδύνου. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας αναφέρεται στην εύρυθμη λειτουργία και στη διαφάνεια που έχει επιτευχθεί στην Αγορά. Μέσα από το κανονιστικό πλαίσιο για την εταιρική διακυβέρνηση, για την πληροφόρηση του επενδυτικού κοινού, για την καθημερινή λειτουργία και παρακολούθηση της Αγοράς, την ενδυνάμωση του εποπτικού ρόλου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς έχουν εγκαθιδρυθεί οι συνθήκες για την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη λειτουργία της Αγοράς, αλλά και για την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού σε αυτή αλλά και την προστασία του.

2.7.2 Εκσυγχρονισμός

Στον τομέα των υποδομών, τα ηλεκτρονικά συστήματα διαπραγμάτευσης και εκκαθάρισης των αγορών αξιών και παραγώγων είναι από τα πλέον αξιόπιστα διεθνώς με ετήσια διαθεσιμότητα 99,9, ενώ υπάρχει απόλυτα ικανοποιητική ασφάλεια των διενεργούμενων συναλλαγών.

Κάτω από αυτό το πλαίσιο το ελληνικό χρηματιστήριο έχει μια δομή επενδυτών από τρεις μεγάλες ενότητες, τους θεσμικούς επενδυτές (32%), τους ιδιώτες (30%) και τα νομικά πρόσωπα (38%), Εναλλακτικά, το 68% των επενδυτών είναι ημεδαποί και το 32% είναι αλλοδαποί. Τέλος, η ρευστότητα στο χρηματιστήριο μετά από μια διετή περίοδο πτώσης έχει ξεκινήσει μια ανοδική φάση καθώς κατά το 2003 ο μέσος ημερήσιος τζίρος ανήλθε σε 140 εκ. ευρώ. Οι κατευθύνσεις για το μέλλον πρέπει να είναι για την συνεχή βελτίωση του ημερήσιου τζίρου στην Αγορά καθώς έτσι το χρηματιστήριο επιτελεί αποτελεσματικότερα την βασική του λειτουργία, η οποία

είναι η ορθή αποκάλυψη της τιμής του κάθε προϊόντος που διευκολύνει τις επενδυτικές αποφάσεις τόσο των εταιριών, όσο και των επενδυτών. Με την έννοια αυτή όλοι οι βασικοί φορείς της Αγοράς, έχοντας ως βασική επιδίωξη την ανάπτυξη της Αγοράς, καθένας - ανάδοχος, χρηματιστηριακή εταιρία, θεσμικός επενδυτής, Χρηματιστήριο Αθηνών- μπορεί να λειτουργήσει θετικά προς αυτή την κατεύθυνση. Στο πλαίσιο αυτό ευπρόσδεκτη είναι και η περαιτέρω αύξηση της συμμετοχής των θεσμικών επενδυτών στην Αγορά καθώς οι τελευταίοι, πέρα από την αποτελεσματικότερη διαχείριση των επενδυτικών κεφαλαίων των μικρού μεγέθους επενδυτών, δρουν σταθεροποιητικά στην Αγορά και βελτιώνουν συνεχώς το βάθος της.

Οι θεσμικοί επενδυτές μπορούν να βελτιώσουν τη θέση τους καθώς το νέο πλαίσιο που εγκαθιδρύθηκε και διευρύνει τη διαχειριστική τους δραστηριότητα, σε αμοιβαία κεφάλαια, ασφαλιστικά ταμεία αλλά και ιδιωτικά χαρτοφυλάκια, δημιουργεί αυτές τις προϋποθέσεις. Επιπροσθέτως, τα ασφαλιστικά ταμεία υποχρεωτικής και δευτερογενούς ασφάλισης μπορούν τώρα να ενεργοποιηθούν περισσότερο στην Αγορά²⁵. Μαζί με την άνοδο των θεσμικών επενδυτών ευπρόσδεκτη είναι και η περαιτέρω αύξηση της συμμετοχής των ξένων επενδυτών, καθώς βελτιώνουν συνεχώς τον ημερήσιο τζίρο της Αγοράς, ενώ έχουν αποδειχθεί για την Αγορά μας οι πλέον θαρραλέοι επενδυτές, οι οποίοι σηματοδοτούν την πορεία της. Ήδη, πέρα από την καθημερινή σημαντική συμμετοχή τους, υπάρχουν ημέρες όπου επιτελούν σχεδόν το ήμισυ του ημερήσιου τζίρου της Αγοράς. Σε ό,τι αφορά τώρα τους ιδιώτες επενδυτές, η επιθυμία είναι για την ενεργότερη συμμετοχή τους στην Αγορά, αν ληφθεί υπόψη ότι στην άνοδο της Αγοράς από τον Μάρτιο 2003 έως σήμερα η μεγαλύτερη ενεργοποίηση και συμμετοχή συνδέεται με τους ημεδαπούς και αλλοδαπούς θεσμικούς επενδυτές.

2.7.3 Παράγοντες επιτυχίας

Επομένως, το μέλλον του ελληνικού χρηματιστηρίου συνδέεται με όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω. Συνδέεται πρώτα από όλα με την ύπαρξη σε αυτό πάντοτε καλών εισηγμένων εταιριών και συνεχούς ενεργού συμμετοχής των τριών μεγάλων ομάδων επενδυτών. Αυτό πρέπει να επιτυγχάνεται πάντοτε ενώ στρατηγικές ανάπτυξης και

²⁵ On the Aggregation of Information in Competitive Markets M Hellwig - Journal of Economic Theory, 1980

ολοκλήρωση της Αγοράς τόσο προς τη γειτονική μας περιοχή όσο και προς την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορούν παρά να ενισχύουν τη θέση του χρηματιστηρίου.

Βασική προϋπόθεση είναι να υπάρχει πάντοτε στην Αγορά μας το υπόβαθρο της ποιότητας, δηλαδή των καλών επενδυτικών ευκαιριών αλλά και των κανόνων εύρυθμης λειτουργίας που την ολοκληρώνουν στην ενιαία Αγορά κεφαλαίου.

Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να τονισθούν τα εξής: είναι γεγονός ότι το ελληνικό χρηματιστήριο είναι διεθνοποιημένο ενώ τα στοιχεία δείχνουν ότι διεθνοποιείται συνεχώς, τόσο από την πλευρά των αλλοδαπών επενδυτών που συμμετέχουν στην Αγορά όσο και από την διεύρυνση του επενδυτικού ορίζοντα, πέραν της Ελλάδος, των ημεδαπών επενδυτών που έχει ξεκινήσει. Σε αυτό το πλαίσιο, η επιτυχία και απρόσκοπτη λειτουργία της Αγοράς μας συνδέεται, με την ποιότητα η οποία πρέπει να επιδιώκεται πάντοτε τόσο ως προς τα προϊόντα όσο και προς τις διαδικασίες.

Η ανάγκη για συνεχή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής χρηματιστηριακής Αγοράς στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ενιαίας Αγοράς κεφαλαίου μας οδηγεί ώστε να είμαστε εναρμονισμένοι με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και τις εξελίξεις εκσυγχρονισμού που απορρέουν από αυτό για κάθε χρηματιστηριακή Αγορά, να επιδιώκουμε τη διασφάλιση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Αγοράς μας και την ανάπτυξη των εργασιών, η οποία είναι προϋπόθεση για τη βιώσιμη λειτουργία της Αγοράς.

Η φύση του χρηματιστηρίου είναι να παίρνει βραχυπρόθεσμα επενδυτικά κεφάλαια και να τα κάνει μακροπρόθεσμα. Θέλει κάποιος σήμερα να επενδύσει σε κάποια μετοχή, του χρόνου να πουλήσει, κάποιος άλλος θα Αγοράσει, θα πουλήσει μετά από 6 μήνες κ.ο.κ. Οι εταιρείες από την άλλη έχουν ανάγκη από μακροπρόθεσμα κεφαλαία. Το χρηματιστήριο είναι ο μηχανισμός που συνδυάζει τις δυο ανάγκες, οι επενδυτές βάζουν τα κεφάλαια και παίρνουν ένα μέρος κάθε χρόνο, η εταιρεία έχει φθηνά κεφαλαία για επενδύσεις. Μάλιστα όσο περισσότερο πείθει τους επενδυτές για τα σχέδια της, τόσο πιο φθηνά είναι τα κεφαλαία της. Έτσι ανεξαρτητοποιείται από τις τράπεζες και τα δάνεια τους που μπορεί να είναι με κακούς όρους, αν το τραπεζικό σύστημα δεν είναι πλήρως ανταγωνιστικό ή αν οι τράπεζες φοβούνται υπερβολικά το ρίσκο του να δανείζουν σε αγνώστους.

Το αξιοπερίεργο είναι ότι η ανάγκη για κέρδος των επενδυτών είναι ακριβώς αυτό που εγγυάται την αξιοκρατία και αποτελεσματικότητα του μηχανισμού. Δεν Αγοράζεις μετοχές μιας εταιρείας επειδή την συμπαθείς, δεν Αγοράζεις για να πάει καλά η χώρα ή να ανέβει η παράγωγη, Αγοράζεις για το πιο αντικειμενικό κριτήριο

του κόσμου: το κέρδος! Αγοράζεις επειδή περιμένεις η εταιρεία να πάει καλά, περιμένεις ότι θα δώσει υψηλά μερίσματα, περιμένεις να ανέβει η τιμή της. Και αυτή η εγωιστική τακτική εξασφαλίζει ότι τα κεφαλαία θα πάνε σε αυτόν που τα αξίζει, θα πάνε σε αυτόν που μπορεί να τα αξιοποιήσει καλύτερα!

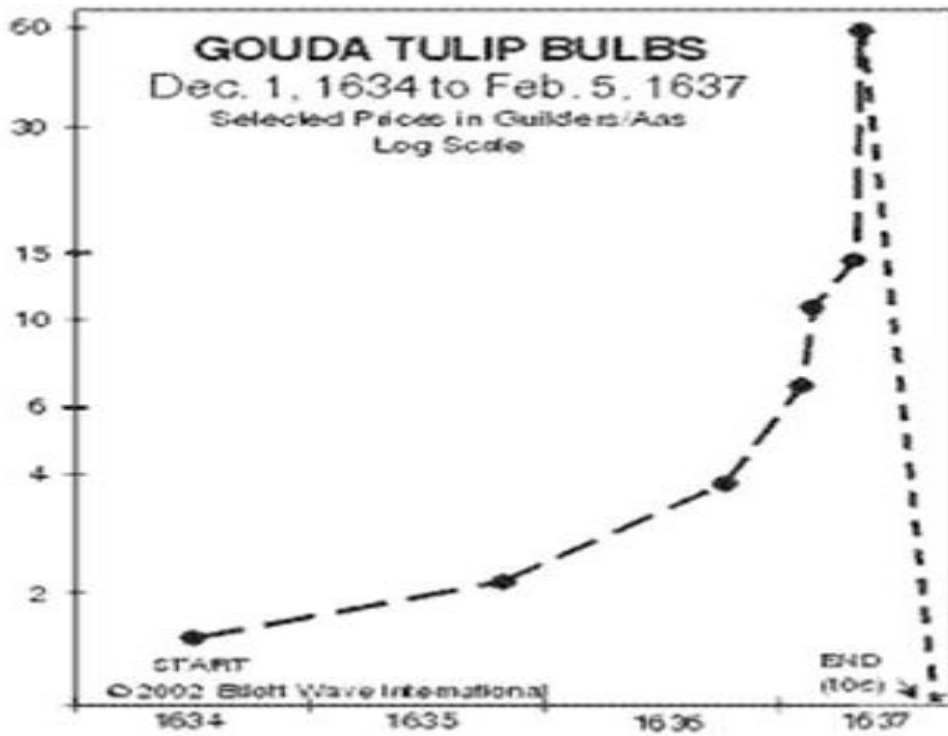
Σε όλα αυτά υπάρχει μια δυνατή ένσταση: Τι γίνεται αν οι τιμές στην χρηματαγορά δεν αντανακλούν πραγματικά δεδομένα? Αυτό γίνεται μόνο σε δυο περιπτώσεις²⁶:

A) Χειραγώγηση των τιμών από δυνατούς παίκτες. Σε μικρά ή ανώριμα χρηματιστήρια είναι δυνατόν ένας μεγάλος παίκτης να επηρεάζει τις τιμές για αθέμιτο όφελος. Αυτό προφανώς αναιρεί όλη την επιχειρηματολογία μας, καθώς η ύπαρξη μιας ανταγωνιστικής Αγοράς είναι προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού. Γι αυτό σκοπός μιας κυβέρνησης είναι να έχει τις δυνατόν μεγαλύτερες, βαθύτερες χρηματαγορές. Αυτό επιτυγχάνεται προφανώς όταν το θεσμικό πλαίσιο είναι ευνοϊκό για τον ανταγωνισμό, όταν η κυβέρνηση δεν επεμβαίνει στον χρηματοπιστωτικό τομέα, όταν τα σύνορα είναι ανοιχτά για κινήσεις κεφαλαίου.

B) Φούσκες. Υπάρχει πολύ μεγάλη βιβλιογραφία περί φουσκών στις χρηματαγορές. Όταν οι τιμές πολλαπλασιάζονται ανεξέλεγκτα χάνεται η σύνδεση των τιμών με τις θεμελιώδεις συνθήκες (παρούσα και μελλοντική κερδοφορία των εταιρειών). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τα κεφαλαία να μην πηγαίνουν απαραίτητα στις εταιρείες με τις καλύτερες προοπτικές. Οι λόγοι για μια φούσκα μπορεί να είναι πολλοί. Μικρό βάθος της Αγοράς (βλέπε A) μπορεί να επιτρέπει σε κάποιους να την χειραγωγούν. Άλλοι τους ακολουθούν και έτσι δημιουργείται μια φούσκα. Άλλος λόγος μπορεί να είναι η ψυχολογία της μάζας, όταν πολλοί επενδυτές ακολουθούν ο ένας τον άλλο, δημιουργείται μια χιονοστιβάδα που μπορεί να πάρει την λάθος κατεύθυνση. Οι παλαιότερες γνωστές φούσκες είναι η φούσκα των τουλιπών στην Ολλανδία και η φούσκα της Εταιρείας Νότιας Θάλασσας²⁷.

²⁶ Information Aggregation in a Noisy Rational Expectations Economy DW Diamond, RE Verrecchia - Journal of Financial Economics, 1981

²⁷ Information Aggregation in a Noisy Rational Expectations Economy DW Diamond, RE Verrecchia - Journal of Financial Economics, 1981

Νεότερα παραδείγματα είναι η φούσκα του 29 πριν το Μέγα Κραχ ή το φαινόμενο των εταιρειών υψηλής τεχνολογίας στο NASDAQ²⁸.

²⁸ On the Aggregation of Information in Competitive Markets M Hellwig - Journal of Economic Theory, 1980

Με το παράδειγμα του NASDAQ μπορούμε να κατανοήσουμε ότι φούσκα δεν σημαίνει απλά μεγάλη άνοδος των τιμών που συνοδεύεται από πτώση. Φούσκα σημαίνει αποσύνδεση των τιμών από τα θεμελιώδη. Στην περίπτωση του NASDAQ μερικοί ισχυρίζονται ότι η μεγάλη αβεβαιότητα σε σχέση με τις προοπτικές των εταιρειών υψηλής τεχνολογίας δικαιολογούσε μια άνοδο των τιμών. Όταν έγινε σαφές ότι το Ίντερνετ δεν πρόκειται να αναπτύσσεται με διψήφιους ρυθμούς για πάντα, οι

τιμές έπεσαν. Αυτό θα σήμαινε ότι η μεγάλη άνοδος και πτώση του NASDAQ δεν ήταν μια φούσκα, αλλά μια ορθολογιστική αντίδραση στην αβεβαιότητα για το μέλλον. Πολλές φορές οι φούσκες θρέφονται από λάθη της νομισματικής πολιτικής. Υπερβολικά χαμηλά επιτόκια προκαλούν αυξημένο δανεισμό, συσσώρευση ρευστότητας που ψάχνοντας για επενδυτικές ευκαιρίες θα κατευθυνθεί στις χρηματαγορές. Το Κραχ του 29 είχε μεγάλη σχέση με τα τρομερά λάθη της Αμερικανικής Κεντρικής Τράπεζας. Αντίθετα σήμερα η σχετικά ανώδυνη πτώση των χρηματιστηρίων κατά το 2000 οφείλεται στην μαεστρία του προέδρου της Φεντ, Αλαν Γκρηνσπαν. Σε κάθε περίπτωση για να αποφεύγουμε τις φούσκες και να έχουμε το δυνατόν ανώδυνες προσγειώσεις χρειαζόμαστε βαθιές χρηματαγορές και ευέλικτα τραπεζικά συστήματα, κάτι που συνηγορεί υπέρ της απουσίας κρατικής παρέμβασης σε αυτά.

Κεφάλαιο 3 - Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες

3.1 Επιχειρησιακή τραπεζική

Ο όρος επιχειρησιακή τραπεζική είναι νέος. Έκανε την εμφάνιση του τα τελευταία χρόνια λόγω της διάκρισης που αποφάσισε να δημιουργήσουν οι τράπεζες ανάμεσα στις επιχειρήσεις και στους καταναλωτές. Ο έντονος ανταγωνισμός ώθησε τις τράπεζες στην δημιουργία νέων υπηρεσιών οι οποίες θα προσαρμόζονται στις ανάγκες του κάθε καταναλωτή ή επιχείρησης.

Επίσης διαπιστώθηκε ότι οι ανάγκες μεταξύ των επιχειρήσεων και των καταναλωτών είναι διαφορετικές και συνεπώς θα πρέπει και οι υπηρεσίες οι οποίες τους παρέχονται να διαφέρουν μεταξύ τους. Για τον λόγο αυτό δημιουργήθηκε η επιχειρησιακή τραπεζική και η λιανική τραπεζική την οποία θα δούμε στην συνέχεια.

3.1.1 Χρηματοδοτική μίσθωση ή Leasing

Η χρηματοδοτική μίσθωση δεν αποτελεί ένα νέο τραπεζικό φαινόμενο. Συναλλαγές με στοιχεία χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι γνωστές από αρχαιότατους χρόνους. Για παράδειγμα στο Μεσαίωνα οι πράξεις leasing αναφέρονταν κυρίως στα άλογα, τα γεωργικά εργαλεία και στη Μ. Βρετανία στο τομέα των ακινήτων. Ιδιαίτερη ανάπτυξη γνωρίζει το leasing από τα μέσα του 19ου αιώνα όπου έχουμε τις πρώτες εταιρείες leasing στην Αμερική και οι οποίες ειδικεύονται στην μίσθωση διάφορων μέσων μεταφοράς για την μεταφορά εμπορευμάτων. Με την πάροδο του χρόνου το leasing γνώρισε μεγάλη επιτυχία διότι ερχόταν να καλύψει την ανεκπλήρωτη ανάγκη για δανειοδοτήσεις που έχουν οι επιχειρήσεις.

Στην Ευρώπη το leasing μεταφυτεύθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60 ιδρύοντας υποκαταστήματα ή συμμετέχοντας σε ντόπιες εταιρείες υπό σύσταση. Στην Ελλάδα το leasing έκανε την εμφάνιση του το 1986 με το Ν. 1665/86 που ανέφερε ότι το leasing είναι μια εμπορική συμφωνία κατά την οποία η εταιρεία leasing υποχρεώνεται να παραχωρεί έναντι μισθώματος την χρήση κινητού πράγματος που

προορίζεται για την επιχείρηση ή το επάγγελμα του αντισυμβαλλόμενου παρέχοντας την ίδια στιγμή το δικαίωμα να Αγοράσει τον υλικό εξοπλισμό είτε να ανανεώσει την μίσθωση για ορισμένο χρόνο²⁹

Οι περισσότερες μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν ιδρύσει εταιρείες leasing μετά την χορήγηση της αναγκαίας άδειας η οποία μπορεί να χορηγηθεί και σε ξένες τράπεζες που είναι εγκατεστημένες στην χώρα μας. Ήδη λειτουργούν στην ελληνική Αγορά η Alpha Leasing, η City Leasing, η Leasing Εθνική, η ATE Leasing κ.α. Στο σύστημα της χρηματοδοτικής μίσθωσης μια επιχείρηση παραγωγής αντί να Αγοράσει ένα μηχάνημα που ήταν απαραίτητο για την διατήρηση ή την αύξηση και την βελτίωση παραγωγής της, το νοικιάζει για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα από μια επιχείρηση που ασχολείται με τέτοιες ενοικιάσεις χωρίς να κατασκευάζει αυτή τα μηχανήματα.

Οι επιχειρήσεις leasing κατά την διάρκεια της μίσθωσης διατηρούν την κυριότητα του εξοπλισμού που ενοικιάζουν. Το μίσθωμα καταβάλλεται κατά τον συμφωνημένο τρόπο και το ύψος του μπορεί να υπολογίζεται ως ετήσιο επιτόκιο επί της αξίας του αντικειμένου της ενοικίασης.

Το leasing δίνει την δυνατότητα σε έναν επιχειρηματία να διατηρεί στην επιχείρηση του τα είδη εξοπλισμού που του είναι αναγκαία αποκλειστικά και μόνο για το διάστημα κατά το οποίο η απόδοση του είναι υψηλή.

Το leasing θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ένας παράγοντας επιτάχυνσης της τεχνολογικής απαξίωσης αφού σε άλλες περιπτώσεις ορισμένα συμβόλαια περιλαμβάνουν ρήτρες που εξουσιοδοτούν τον ενοικιαστή να ζητεί την αντικατάσταση του υλικού του ευθύς μόλις εμφανιστεί στην Αγορά ένα νέο αποδοτικότερο μηχάνημα.

Οι βασικές μορφές του leasing είναι οι εξής³⁰:

²⁹ Ερευνητικό Πρόγραμμα, 1996, «Τεχνικό -οργανωτικός Εκσυγχρονισμός του Τραπεζικού Συστήματος», Αθήνα, Ο.Τ.Ο.Ε.

³⁰ Καραθανάσης, Γ., Α., 1993, «Ειδικά θέματα χρηματοδότησης», Αθήνα Σμπίλιας.

α Λειτουργική μίσθωση (operating leasing). Η κατηγορία αυτή έχει να κάνει με την ενοικίαση κεφαλαιουχικών αγαθών που έχουν την ιδιότητα να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από πολλούς χρήστες και από τεχνικής πλευράς δεν απαξιώνονται γρήγορα.

α Χρηματοδοτική μίσθωση (financial leasing). Έχει άμεση σχέση με την ενοικίαση κεφαλαιουχικών αγαθών που έχουν την ιδιότητα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν από πολλούς μισθωτές ενώ από τεχνικής πλευράς απαξιώνονται σχετικά γρήγορα. Η αξία αυτών των αγαθών πρέπει ή εν μέρει να αποσβεστεί στην διάρκεια της μίσθωσης.

α Πώληση και επαν-εκμίσθωση (sale and leaseback). Πρόκειται για μια διμερή σύμβαση στην οποία ο ενδιαφερόμενος έχει ήδη Αγοράσει τον εξοπλισμό και η εταιρεία leasing τον εξαγοράζει από αυτόν και στην συνέχεια τον ενοικιάζει σε αυτόν. Αυτό ισχύει βάση του Ν.2682/ άρθρο 27.

α Το Vendor leasing χαρακτηρίζεται ως μια τριμερή διαδικασία με την παρέμβαση και του προμηθευτή του εξοπλισμού. Η εταιρεία leasing με την εγγύηση του προμηθευτή που πωλεί τον εξοπλισμό, τον ενοικιάζει στον ενδιαφερόμενο.

Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι την σημερινή εποχή οι σύγχρονες συνθήκες έχουν αναπτύξει πιο ειδικές μορφές leasing όπως για παράδειγμα την χρηματοδοτική μίσθωση με ρήτρα συναλλάγματος (currency lease), χρηματοδοτική μίσθωση με δικαίωμα σύνδεσης με οποιοδήποτε νόμισμα (swap based lease), διασυνοριακή χρηματοδοτική μίσθωση (cross border leasing), κοινοπρακτική χρηματοδοτική μίσθωση (syndication leasing), χρηματοδοτική μίσθωση μέσω ομολογιακού δανείου (lease bond), έξω από τα όρια της χώρας (offshore lease) κ.α.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι τα εξής:

α Μια επιχείρηση μπορεί να χρησιμοποιεί τον εξοπλισμό που του είναι αναγκαίος, που δεν θα μπορούσε να Αγοράσει είτε γιατί δεν είχε τα απαραίτητα κεφάλαια είτε γιατί τα διαθέσιμα του κεφάλαια θα ήταν σε κάποια άλλη τοποθέτηση απαραίτητη.

α Τα καταβαλλόμενα για το leasing μισθώματα αποτελούν δαπάνες που εκπίπτουν από τα έσοδα του ενοικιαστή.

α Το leasing διευκολύνει τον τεχνολογικό εξοπλισμό και εκσυγχρονισμό των μονάδων που το χρησιμοποιούν και αυξάνει την ανταγωνιστικότητά τους.

- α Η σύμβαση leasing δίνει το δικαίωμα της απόσβεσης του εξοπλισμού ανάλογα με την διάρκεια της.
- α Η παραπάνω απόσβεση αφενός και η φορολογική έκπτωση της δαπάνης αφετέρου δίνουν την δυνατότητα της δημιουργίας ενός ειδικού κεφαλαίου με τον οποίο μπορεί η μισθώτρια επιχείρηση να εξαγοράζει τα μηχανήματα που ενοικιάζει.
- α Η χρηματοδοτική μίσθωση φθάνει στο 100% της αξίας του εξοπλισμού.
- α Η διαδικασία για την σύναψη σύμβασης leasing είναι ταχύτατη.
- α Για την χρηματοδοτική μίσθωση δεν απαιτείται υποθήκη ή προσημείωση.
- α Η σύμβαση leasing είναι απαλλαγμένη από επιβαρύνσεις.
- α Έχει την δυνατότητα εξέλιξης και προσαρμογής στις συνθήκες που επικρατούν.
- α Το leasing ακινήτων προσφέρει δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αποκτήσουν επαγγελματική στέγη και συγχρόνως να εκμεταλλευτούν τα φορολογικά και λοιπά πλεονεκτήματα του leasing χωρίς να δεσμεύουν σημαντικά ίδια κεφάλαια ή να κάνουν χρήση δανείων

Αν και τα πλεονεκτήματα της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι πάρα πολλά, ωστόσο υπάρχει ένα σημαντικό μειονέκτημα το οποίο δεν θα πρέπει να αγνοούμε. Αυτό είναι το υψηλό επιτόκιο που έχει η χρηματοδοτική μίσθωση σε σχέση με τα δάνεια.

3.1.2. Factoring

Το factoring στην σύγχρονη του μορφή αναπτύχθηκε στην Αμερική κατά το διάστημα του μεσοπολέμου. Στην Ευρώπη άρχισε να εφαρμόζεται τη δεκαετία το '60 με μεγαλύτερη επιτυχία στην Ιταλία. Η διάρθρωση και η εξέλιξη του factoring διαφοροποιείται σημαντικά από χώρα σε χώρα. Σύμφωνα με τον Ν.1905/90 το factoring είναι: Η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων που καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ ενός κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών (πωλητή) και ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων ο οποίος αναλαμβάνει να παρέχει στον προμηθευτή για το διάστημα που συμφωνείται έναντι αμοιβής υπηρεσίες σχετικές με την παρακολούθηση και την είσπραξη μιας ή μέρους ή του συνόλου των απαιτήσεων του προμηθευτή από συμβάσεις πώλησης αγαθών ή

παροχής υπηρεσιών σε τρίτους ή εκτέλεσης έργων’’³¹.

Το «γνήσιο» factoring περιλαμβάνει ένα τρίπτυχο υπηρεσιών που καλύπτει:

· *Την αξιολόγηση φερεγγυότητας*, ο προμηθευτής εγγυάται ότι η απαίτηση που εκχωρεί είναι υπαρκτή, έγκαιρη και έννομη. Με την εκχώρηση της απαίτησης ο προμηθευτής απαλλάσσεται από τον πιστωτικό κίνδυνο. Δηλαδή μπορεί να πωλεί επί πιστώσει χωρίς να ερευνά την φερεγγυότητα του πελάτη. Συνεπώς ο factor πρέπει να αξιολογεί σωστά την λήψη την απαίτησης αλλιώς μπορεί να υποστεί ζημιά αν ο προμηθευτής φανεί αφερέγγυος.

· *Την διαχείριση των εμπορικών απαιτήσεων*, που πλέον αναλαμβάνει ο factor. Με την εκχώρηση της απαίτησης ο factor αναλαμβάνει την λογιστική παρακολούθηση της εμπορικής πράξης ο οποίος αναγκάζεται να εφαρμόσει προηγμένα λογιστικά συστήματα και αποτελεσματικές μεθόδους αξιολόγησης της φερεγγυότητας πελατών και είσπραξης των απαιτήσεων. *Την χρηματοδότηση των απαιτήσεων* που συνιστά την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της οικονομικής μονάδας πέρα από αυτές που μπορεί να καλύψει μια τραπεζική επιχείρηση. Με την συμφωνία της πραγματοποίησης πώλησης μεταξύ προμηθευτή και πελάτη. Ο προμηθευτής μπορεί να στέλνει τις προς είσπραξη απαιτήσεις του στο factor και έτσι να δημιουργείται μια συνεχής ροή εμπορευμάτων και κεφαλαίων μεταξύ του προμηθευτή – πωλητή, του πελάτη – αγοραστή και του factor.

Εγχώριο factoring

Το Εγχώριο factoring είναι αυτό που πραγματοποιείται στα πλαίσια μιας χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένοι ο προμηθευτής (πωλητής), ο πελάτης (αγοραστής) και ο factor. Το εγχώριο factoring έχει και πιο ιδιαίτερες μορφές όπως³²:

Factoring με πληρωμή κατά την ημερομηνία λήξης, δηλαδή χωρίς χρηματοδότηση. Ο factor αναλαμβάνει τις απαιτήσεις που έχει εγκρίνει, και είτε την ημερομηνία λήξης

³¹ Αλεξιάκης, Π., & Πετράκης, Π., 1990, «Το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα κάτω από τις εσωτερικές, τις κοινοτικές και τις άλλες διεθνείς εξελίξεις». Αθήνα, Παπαζήση

³² Αλεξιάκης, Π., & Πετράκης, Π., 1990, «Το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα κάτω από τις εσωτερικές, τις κοινοτικές και τις άλλες διεθνείς εξελίξεις». Αθήνα, Παπαζήση

είτε και σε μια προκαθορισμένη ημερομηνία καταβάλλει στο προμηθευτή ολόκληρο το ποσό των εισπρακτέων μειωμένο κατά την προμήθεια για την πραγματοποίηση του ελέγχου φερεγγυότητας, την λογιστική παρακολούθηση και τα έξοδα είσπραξης. Αυτή η μορφή του εγχωρίου factoring απευθύνεται σε οικονομικές μονάδες που δεν έχουν ανάγκη χρηματοδότησης και προσδοκούν να εξασφαλίσουν την ομαλότητα της ταμειακής τους ροής.

Factoring με προ-πληρωμή, δηλαδή η πληρωμή γίνεται με καταβολή έναντι των εισπρακτέων που αναλαμβάνει ο factor. Στην ουσία είναι μια δανειοδότηση του προμηθευτή έναντι των μελλοντικών εισπράξεων τις οποίες εκχωρεί στον factor. Η διαδικασία του factoring με προπληρωμή έχει ως εξής: μόλις εγκριθεί η πώληση και το εμπόρευμα αποσταλεί στο αγοραστή ο factor θέτει αμέσως στη διάθεση του προμηθευτή ποσό που ανέρχεται συνήθως στο 70-90 % της τιμολογιακής αξίας.

Factoring μόνο με χρηματοδότηση, το οποίο παρέχει στο factor χρηματοδότηση μόνο με κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου και όχι τη λογιστική παρακολούθηση και τις υπηρεσίες είσπραξης των απαιτήσεων.

Factoring με δικαίωμα αναγωγής, στο οποίο παραλείπεται η υπηρεσία της ασφάλισης, δηλαδή ο factor δεν αναλαμβάνει τον κίνδυνο από τη μη είσπραξη των απαιτήσεων από τον πελάτη. Ο factor έχει δικαίωμα να επανεκχωρήσει την απαίτηση στον προμηθευτή εάν δεν εισπράξει μέσα σε 1-2 μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία η απαίτηση γίνεται ληξιπρόθεσμη.

Πλεονεκτήματα του factoring

- α Ευελιξία στην χρηματοδότηση.
- α Κάλυψη και μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου.
- α Διαχείριση απαιτήσεων και λογιστική παρακολούθηση.
- α Δυνατότητα προγραμματισμού χρηματικών ροών.
- α Δυνατότητα για αφοσίωση του επιχειρηματία στα κύρια καθήκοντα του.

Μειονεκτήματα του factoring

- α Υψηλό κόστος που μπορεί να είναι σε τέτοιο ύψος ώστε να καταλήγει σε ζημιά.
- α Το factoring δεν μπορεί να καλύψει τους πολιτικούς κινδύνους.

- α Ο ίδιος χαρακτήρας του factoring, δηλαδή η βραχυπρόθεσμη διάρκεια του.
- α Ο κίνδυνος ζημίας από τη μη είσπραξη των απαιτήσεων της factoree που αγόρασε (αφορά την τράπεζα – factor).

Παρ' όλα τα πλεονεκτήματα που διαθέτει το factoring στην Ελλάδα δεν είναι ευρέως εφαρμόσιμο και γίνεται σταδιακά γνωστό. Η κατάσταση αυτή οφείλεται κυρίως στην έλλειψη ενημέρωσης των πελατών τους από τις τράπεζες, στην έλλειψη ρευστότητας αλλά και στην αναγκασμό των factors να αναλάβουν υψηλά ρίσκα, καθώς και η έλλειψη επικοινωνίας των ελληνικών τραπεζών με μεγάλες ξένες τράπεζες κατά την δεκαετία του '80 καθυστέρησε την ανάπτυξη του θεσμού.

3.1.3. Forfaiting

Το forfaiting είναι μια παραλλαγή του factoring που αναπτύχθηκε τα τελευταία 20 με 30 χρόνια. Η λέξη forfaiting προέρχεται από την γαλλική λέξη ‘ ‘a forfait’ ’ που σημαίνει απώλεια δικαιωμάτων. Ο θεσμός αυτός αναπτύχθηκε για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του διεθνούς εμπορίου, κυρίως μεταξύ Δύσης και Ανατολής και ακριβέστερα την πώληση σιταριού από τις ΗΠΑ στις ανατολικές χώρες.

Η διαδικασία του forfaiting είναι συγγενής με αυτή του factoring με την διαφορά ότι αφορά μέσες και μακροπρόθεσμες απαιτήσεις 6 μηνών έως 6 ετών. Στην ουσία είναι μια πράξη που καλύπτει τον κίνδυνο και την έλλειψη εμπιστοσύνης για την ομαλή έκβαση της συναλλαγής μεταξύ του εξαγωγέα και του εισαγωγέα, τον οποίο επωμίζονται οι τράπεζες.

Στην διαδικασία του forfaiting εμπλέκονται τέσσερις φορείς: ο εξαγωγέας με την τράπεζα του και ο εισαγωγέας με την τράπεζα του. Χρησιμοποιείται για την προεξόφληση μιας συνήθως μεσοπρόθεσμης εξαγωγικής απαίτησης διαμέσου κάποιας άλλης τράπεζας ή άλλου πιστωτικού ιδρύματος, η οποία εγγυάται την εξόφληση της αντίστοιχης οφειλής χωρίς δικαίωμα αναγωγής. Οι απαιτήσεις των εξαγωγέων έναντι των εισαγωγέων βασίζονται σε τιμολόγια πώλησης που συνοδεύονται συνήθως από συναλλαγματικές.

Η τράπεζα του εξαγωγέα που προεξοφλεί την απαίτηση (forfaiter) απαιτεί εγγυήσεις, εγγυητική επιστολή, συναλλαγματικές, γραμμάτια ή άλλου είδους εγγυήσεις από την τράπεζα του οφειλέτη - εισαγωγέα που εγγυάται την εξόφληση της οφειλής. Έτσι ο εξαγωγέας που πωλεί την απαίτηση του στην τράπεζα εισπράττει το ισόποσο της ενώ ο εισαγωγέας ή η τράπεζα που χορήγησε υπέρ του εξαγωγέα εγγυητική επιστολή έχει δεσμευτεί τώρα απέναντι στη τράπεζα του ότι θα ξεπληρώσει το χρέος του. Φυσικά η συγκατάθεση ή όχι της προπληρωμής των απαιτήσεων γίνεται μετά από έλεγχο της τράπεζας που θα κάνει το forfaiting όλων των απαραίτητων στοιχείων που θα της καταθέσει ο εξαγωγέας (στοιχεία που αφορούν τον εισαγωγέα, το κεφαλαιουχικό αγαθό, τον τρόπο εξόφλησης του τιμολογίου πώλησης και τις εγγυήσεις που έχει ο εισαγωγέας).

Επιπλέον ο forfaitier ωφελείται από την συναλλαγή με τον τόκο συν την προμήθεια σε ενιαίο επιτόκιο. Το κόστος του forfaiting εξαρτάται από τις ιδιαίτερες συνθήκες της αγοραπωλησίας των προϊόντων ή των υπηρεσιών και θεωρείται συμφέρον για τον εξαγωγέα όταν δεν υπερβαίνει το κέρδος που προσδοκεί.

Το forfaiting ως νέο προϊόν έχει πολλά πλεονεκτήματα όπως:

- Ø Καλύπτει εξ ‘ ολοκλήρου υπαρκτές απαιτήσεις.
- Ø Είναι ένα προϊόν που εξυπηρετεί ακριβώς τις ανάγκες του εξαγωγέα, καλύπτοντας τον από όλους τους κινδύνους εφ’ όσον η απαίτηση του είναι νομικά ισχυρή.
- Ø Καλύπτει και τους κινδύνους που προκύπτουν από λόγους ανωτέρας βίας (πολιτικούς και μη εμπορικούς)

Ως κύριο μειονέκτημα, εάν μπορεί να θεωρηθεί, είναι το υψηλό κόστος του forfaiting. Για την ανάπτυξη του forfaiting χρειάζεται η αναπτυγμένη εξαγωγική δομή μιας χώρας και την δυνατότητα των αξιόγραφων να είναι ικανά για διαπραγμάτευση διεθνώς³³.

³³ Τομαράς, Π., 1998, «Τραπεζικό Μάρκετινγκ», Αθήνα, Interbooks.

3.1.4 Κοινοπρακτικά δάνεια

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 ο πιο δημοφιλής τρόπος για δανεισμό μεγάλων ποσών για μακροχρόνιες περιόδους ήταν τα κοινοπρακτικά δάνεια. Τα πρώτα κοινοπρακτικά δάνεια πραγματοποίησαν οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Χαρακτηριστική είναι η περίοδος 1973 έως 1982 που χρησιμοποιήθηκαν από αναπτυσσόμενες χώρες κυρίως για την χρηματοδότηση των ισοζυγίων πληρωμών τους. Τα δάνεια αυτά ήταν κερδοφόρα για τις τράπεζες, γιατί αντιπροσώπευαν δανεισμό μεγάλων ποσών μακροχρόνια, με επιτόκιο υψηλότερο του κόστους προσέλευσης των αναγκαίων κεφαλαίων.

Επειδή τα δάνεια αυτά δεσμεύουν πολύ μεγάλα ποσά για μεσο-μακροπρόθεσμες περιόδους καμιά τράπεζα δεν μπορεί να το αναλάβει μόνη της. Γι αυτό δημιουργούνται για κάθε περίπτωση κοινοπραξίες τραπεζών με μία τράπεζα ηγέτη η οποία παίζει το ρόλο του οργανωτή και αναλαμβάνει την προώθηση του δανείου. Οι τράπεζες που συμμετέχουν στην κοινοπραξία παίζουν τον ρόλο του ανασφάλιστη της έκδοσης του δανείου³⁴.

3.1.5 .Ομολογιακά δάνεια

Το ομολογιακό δάνειο αποτελεί μια μορφή δανεισμού κεφαλαίων με τη έκδοση χρεογράφων, με καθορισμένο τις περισσότερες φορές το επιτόκιο, που προσφέρεται συνήθως για δημόσια εγγραφή μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η περίοδος εξόφλησης του ομολογιακού δανείου είναι μέσης μακράς διάρκειας. Το ομολογιακό δάνειο αποτελείται από σειρά ομολογιών. Τα ομολογιακά δάνεια διαφέρουν ως προς:

- α Φορολογική αντιμετώπιση της τοκοφόρας τους.
- α Τις ασφαλιστικές καλύψεις που προσφέρουν.
- α Τους ειδικούς όρους που τους συνοδεύουν.

Μορφές ομολογιακών δανείων

- α Ομολογίες μηδενικού τοκομεριδίου που είναι ένα χρεόγραφο που πωλείται κάτω

³⁴ Ερευνητικό Πρόγραμμα, 1996, «Τεχνικό -οργανωτικός Εκσυγχρονισμός του Τραπεζικού Συστήματος», Αθήνα, Ο.Τ.Ο.Ε.

από το άρτιο και του οποίου το επιτόκιο καθορίζεται από την αύξηση της αξίας του διαχρονικά. Η αξία του κατά την λήξη του ισούται με την ονομαστική του αξία.

α Υποχρεωτικά μετατρέψιμες ομολογίες οι οποίες μετά από την περίοδο τοκοφόρας και την ημερομηνία λήξης του μετατρέπονται σε μετοχές ίσης ονομαστικής αξίας, έτσι οι επιχειρήσεις αυξάνουν το μετοχικό τους κεφάλαιο. Θεωρούνται καινοτομίες δημιουργίας κεφαλαίου γιατί μετά την μετατροπή τους σε μετοχές δεν αντιπροσωπεύουν δάνειο αλλά τίτλους ιδιοκτησίας της επιχείρησης που τις έχει εκδώσει. Οι μετοχές αυτές δεν αποκληρώνονται αλλά αποδίδουν ανάλογα με την οικονομική απόδοση της επιχείρησης.

α Ομολογιακά δάνεια που εκδίδονται με κυμαινόμενο επιτόκιο. Το επιτόκιο μπορεί να μεταβληθεί σε ορισμένες από πριν καθορισμένες περιπτώσεις ή να είναι εξαρχής συνδεδεμένο με το EURIBOR.

α Ομολογίες δυο νομισμάτων, οι οποίες αναπτύχθηκαν πρόσφατα και είναι αμφισβητήσιμο αν μπορούν να θεωρηθούν ευρω-ομολογίες. Δεν πωλούνται διεθνώς ενώ στην Ευρώπη δεν υπάρχει ακόμη Αγορά. Λόγω της δυνατότητας της πρόκρισης συναλλαγών (arbitrage) σε συνάλλαγμα και του επιτοκίου που εμπεριέχουν οι ομολογίες μπορούν να επιτύχουν μεγαλύτερη απόδοση από όσο θα μπορούσαν να πετύχουν οι κεφαλαιούχοι επενδύοντας στο νόμισμα με το οποίο πληρώνουν.

Ομολογιακά δάνεια μπορούν να εκδώσουν εκτός από τις επιχειρηματικές μονάδες και οι κυβερνήσεις και γι αυτό το λόγο η απόδοσή τους είναι χαμηλότερη από αυτή άλλων διαπραγματεύσιμων χρεογράφων και επιπλέον δεν εκθέτουν σε κίνδυνο τον κομιστή³⁵.

3.2. Λιανική Τραπεζική

Η λιανική τραπεζική όπως προαναφέραμε έχει να κάνει με τις τραπεζικές δραστηριότητες των καταναλωτών. Οι καταναλωτές με την πάροδο του χρόνου

³⁵ Ερευνητικό Πρόγραμμα, 1996, «Τεχνικό -οργανωτικός Εκσυγχρονισμός του Τραπεζικού Συστήματος», Αθήνα, Ο.Τ.Ο.Ε.

διευρύνουν τις ανάγκες τους και έχουν περισσότερες απαιτήσεις. Για τον λόγο αυτό οι τράπεζες αποφάσισαν να δημιουργήσουν νέες τραπεζικές υπηρεσίες οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καταναλωτών και θα τους ικανοποιούν πλήρως.

3.3. Αυτόματες Ταμειακές Μηχανές (ΑΤΜ'ς)

Οι αυτόματες ταμειακές μηχανές εμφανίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στην Αμερική και τη Μεγάλη Βρετανία. Αποστολή του ήταν η επίτευξη μιας ευχέρεια αναλήψεως μετρητών 24 ώρες το εικοσιτετράωρο επί 365 ημέρες το χρόνο, και απέβλεπαν στη μείωση του λειτουργικού κόστους από το περιορισμό των ταμειακών υπαλλήλων στα παραδοσιακά καταστήματα.

Ο προσανατολισμός αυτού του τύπου είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τις τράπεζες διότι ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις του πελάτη και θέτει τις προϋποθέσεις για καθιέρωση σε ένα τομέα όπου οι σημαντικότερες καινοτομίες θα εμφανιστούν στα επόμενα χρόνια. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας διευκολύνει τις τραπεζικές εργασίες. Ο ρυθμός των ΑΤΜς αυξήθηκε ταχύτατα, παρόλο που στη δεκαετία του 1980 δεν είχαν εξοικειωθεί με την αυτοματοποίηση των τραπεζικών συναλλαγών με αποτέλεσμα τη μη χρησιμοποίηση των καρτών αναλήψεως μετρητών μέσω των ΑΤΜς.

Κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους οι τα ΑΤΜ'ς τοποθετήθηκαν έξω από τα καταστήματα των τραπεζών. Στη συνέχεια όμως, ύστερα από αναγκαίες βελτιώσεις, άρχισαν να τοποθετούνται και σε περισσότερο απομακρυσμένα σημεία όπως για παράδειγμα μεγάλα καταστήματα, σιδηροδρομικοί σταθμοί, αεροδρόμια, νοσοκομεία, πανεπιστήμια, μεγάλα πολυκαταστήματα κλπ, εκεί δηλαδή που βρισκόταν ή εξυπηρετείτο καλύτερα η πελατεία. Οι μηχανές αυτές ενεργοποιούνται με την μαγνητική λωρίδα της κάρτας μετρητών και την πληκτρολόγηση του προσωπικού κωδικού αριθμού του πελάτη. Οι συναλλαγές που μπορούν να γίνουν μέσω αυτών των μηχανών είναι:

- α Ανάληψη μετρητών.
- α Κατάθεση μετρητών και επιταγών.

- α Μεταφορές ποσών από λογαριασμό σε λογαριασμό.
- α Ενημέρωση για το υπόλοιπο του λογαριασμού.
- α Ανάλυση μετρητών από την πιστωτική κάρτα.
- α Ενημέρωση για το υπόλοιπο της κάρτας.
- α Πληρωμή της δόσης της κάρτας και τέλος μετατροπή συναλλάγματος.

Επιπλέον η χρήση των μηχανών αυτών από πολλές τράπεζες επεκτάθηκε και στην εξόφληση λογαριασμών κινητής τηλεφωνίας, Multichoice και τις δόσεις ανοιχτού προσωπικού δανείου. Το μηχάνημα μπορεί να επικοινωνήσει με τον πελάτη και σε άλλες γλώσσες εκτός από την ελληνική. Τα μηχανήματα αυτά διακρίνονται σε 3 κατηγορίες:

α **Through the Wall**. Οι συναλλαγές σε αυτήν την περίπτωση γίνονται έξω από την τράπεζα ή από οποιοδήποτε άλλο κτίριο.

α **In the Lobby**. Αυτά τοποθετούνται στον εσωτερικό χώρο των τραπεζών, πολυκαταστημάτων, εμπορικών κέντρων

α **Vestibule**. Αυτά τοποθετούνται σε ειδικά διαμορφωμένους προθαλάμους τραπεζικών καταστημάτων και μπορούν να λειτουργήσουν και εκτός εργασίμων ωρών.

Ο αριθμός των ΑΤΜς αυξήθηκε σημαντικά στην Ευρώπη την περίοδο 1993-1997. Συγκεκριμένα ο αριθμός αυξήσεως του αριθμού των ΑΤΜς ήταν περίπου 50%. Υψηλότερη άνοδος από το μέσο όρο παρατηρήθηκε στην Ελλάδα, τη Δανία και τη Πορτογαλία, εξέλιξη που ενδεχομένως να συνδυάζεται με την καθυστέρηση στην ανάπτυξη των δικτύων κατά την προηγούμενη δεκαετία.

Αν και η Ελλάδα εμφανίζει τη μεγαλύτερη αύξηση στο μέγεθος του δικτύου των ΑΤΜς, το δίκτυο της εξακολουθεί να παραμένει το λιγότερο πυκνό. Ο αριθμός των εγκαταστημένων ΑΤΜς αυξάνεται σημαντικά από χρόνο σε χρόνο για κάθε τράπεζα.

3.3.1. Home banking

Η υπηρεσία αυτή είναι μια από τις περισσότερο προηγμένες, τόσο από πλευράς

τεχνολογίας όσο και marketing. Αντικείμενο της είναι η σύνδεση του πελάτη απευθείας με την τράπεζα είτε από το σπίτι του είτε από την επιχείρησή του. Παρόμοια συστήματα σε άλλες χώρες αναπτύχθηκαν αρχικώς από ενώ-τραπεζικούς οργανισμούς που συγκέντρωσαν στα δίκτυα τους ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων που ήθελαν να πληροφορούν την πελατεία για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους και να δέχονται μέσω του συστήματος παραγγελίες. Η ένταξη των τραπεζών διευκόλυνε το σύστημα, γιατί μπορούσε έτσι να εξασφαλίσει και την πληρωμή των υποχρεώσεων, και συνέβαλε δυναμικά στην ανάπτυξη του.

Η σύνδεση πραγματοποιείται μέσω ειδικού τερματικού ή προσωπικού υπολογιστή ή συνδυασμού τηλεοπτικής συσκευής με modem ή με άλλα ηλεκτρονικά μέσα που χρησιμοποιούν το απλό τηλεφωνικό δίκτυο, κλειστά κυκλώματα τηλεοράσεως ή άλλα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα. Η επικοινωνία του πελάτη με τον Η/Υ της τράπεζας του πραγματοποιείται είτε μέσω του πληκτρολογίου και οθόνης είτε προφορικώς, με ανάλυση και σύνθεση της φωνής. Ο πελάτης χρησιμοποιεί για την εξακρίβωση της ταυτότητας του, τον προσωπικό του κωδικό αριθμό.

Κατά την επικοινωνία του αυτή με την τράπεζα ο πελάτης έχει την δυνατότητα να:

- α Μεταφέρει ποσά από ένα λογαριασμό σε άλλο.
- α Εξοφλεί τους λογαριασμούς των πιστωτικών του καρτών, του ΟΤΕ και της ΔΕΗ.
- α Να ενημερώνεται για τους λογαριασμούς καταθέσεων του.
- α Να πληροφορείται για τις τιμές του συναλλάγματος και τις τιμές του Χρηματιστηρίου.
- α Να τυπώνει τις συναλλαγές με τον εκτυπωτή του.

Τα πλεονεκτήματα του home banking είναι τα εξής:

- α Προσφέρει μια ιδανική εξυπηρέτηση στον πελάτη.
- α Μειώνει το κόστος, μια και ένα μέρος των συναλλαγών γίνεται από τον πελάτη χωρίς να χρειάζεται υπάλληλος, παραστατικά και εσωτερική διαδικασία.

Σε ορισμένες περιπτώσεις το διατραπεζικό σύστημα πληρωμών της χώρας αναλαμβάνει την σύνδεση του πελάτη με όλες τις τράπεζες που συνεργάζεται πράγμα

που του επιτρέπει καλύτερη πληροφόρηση και αξιοποίηση των διαθέσιμων του³⁶.

3.4. Electronic Banking

Η τραπεζική εξυπηρέτηση μέσω του διαδικτύου δημιουργήθηκε εξαιτίας της προσήλωσης των τραπεζικών οργανισμών στην Αγορά πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, λόγω της εξαιρετικής ταχύτητας μεταβολής των παγκόσμιων χρηματαγορών που συνεπάγεται την ανάγκη πληροφόρησης για τις τελευταίες εξελίξεις, θεωρίες, απόψεις και προβλέψεις των οικονομολόγων από όλο τον κόσμο. Οι πελάτες θέλουν πρόσβαση στους λογαριασμούς τους, επιθυμούν να πληρώνουν τους λογαριασμούς τους από το σπίτι, τη δουλειά, στις διακοπές, όπου και αν βρίσκονται, κάθε στιγμή.

Με το διαδίκτυο μια τράπεζα μπορεί να επικοινωνήσει με εκατομμύρια πελάτες ή υποψήφιους πελάτες, που βρίσκονται διασκορπισμένοι σε όλη τη γη. Η on-line τραπεζική επιτρέπει στους πελάτες να κάνουν τα πάντα, από το να πληρώσουν ένα λογαριασμό ως και να Αγοράσουν κάποιο προϊόν με ασφάλεια.

Όταν όλα θα είναι στη θέση τους ο πελάτης μπορεί να συνδεθεί με τις οικονομικές ιστοσελίδες και να κάνει τραπεζικές εργασίες καθ' όλη τη διάρκεια του εικοσιτετραώρου.

Η ώρα του e-banking είναι πλέον γεγονός. Στις ΗΠΑ, την Ευρώπη αλλά και την Ελλάδα οι παραδοσιακές εμπορικές τράπεζες εισέρχονται δυναμικά στο χώρο του διαδικτύου. Σε πρώτη φάση με την δημιουργία ιστοσελίδων για ενημερωτικούς λόγους και τώρα πλέον παρέχοντας μεγάλο φάσμα προϊόντων μέσω του διαδικτύου³⁷.

Οι περισσότεροι τραπεζικοί οργανισμοί αλλά και πολλές χρηματιστηριακές εταιρείες, έχουν δώσει την δυνατότητα στους πελάτες τους να συναλλάσσονται με την χρήση του διαδικτύου.

³⁶ Χολέβας Γ, Κ, 1995, «Τραπεζικές Εργασίες», Αθήνα, Interbooks.

³⁷ Χολέβας, Γ., Κ., 1995, «Τραπεζικές Εργασίες», Αθήνα, Interbooks.

3.5 Πιστωτικές κάρτες

Στην σημερινή εποχή κύριο μέσο επέκτασης της καταναλωτικής πίστης είναι οι πιστωτικές κάρτες. Οι κάρτες παρέχουν στον κάτοχο τους πιστωτική δύναμη μέχρι ενός ανώτατου ορίου. Η εμφάνιση και η διάδοση των καρτών αποτελεί πιθανότατα τη μεγαλύτερη καινοτομία στην τραπεζική τεχνική ύστερα από την δημιουργία του τραπεζογραμματίου. Παρά το δύσκολο ξεκίνημα και τα προβλήματα που εμφανίστηκαν κατά την πρώτη περίοδο εφαρμογής, οι κάρτες αποτελούν σήμερα σε όλες τις αναπτυγμένες οικονομίες ένα απαραίτητο όργανο στα χέρια των καταναλωτών, ένα όργανο που μπορεί άνετα να χαρακτηριστεί ως είδος πρώτης ανάγκης παρά ως πολυτέλεια.

Η ιστορία των καρτών ξεκίνησε στην Αμερική στις αρχές του αιώνα από ορισμένα πολυκαταστήματα και εταιρείες πετρελαιοειδών. Στη δεκαετία του '50 εμφανίστηκαν οι κάρτες διευκόλυνσης Diners Club, American Express κ.α. Οι πιστωτικές κάρτες όμως δεν αναπτύχθηκαν και διαδόθηκαν ευρέως πριν από τα τέλη της δεκαετίας του '60. Στην Ευρώπη οι κάρτες εισήχθησαν μετά την Αμερική³⁸.

Στην Ελλάδα η καταναλωτική πίστη απελευθερώθηκε μετά το 1993. Το πλαστικό χρήμα, όπως επικράτησε να ονομάζεται η πιστωτική κάρτα, αναπτύχθηκε στην Αμερική επειδή οι Αμερικάνοι αντιμετώπιζαν πρόβλημα στην εξαργύρωση των επιταγών τους από την μια τράπεζα στην άλλη και από την μια Πολιτεία στην άλλη γεγονός που τους ανάγκαζε να μεταφέρουν μετρητά μαζί τους και αυτό εγκυμονούσε πολλούς κινδύνους.

Η κάρτα έχει τυπωμένο το όνομα του κατόχου και τον κωδικό του αριθμό. Αυτό το χρησιμοποιεί ο κάτοχος κατά διαφορετικούς τρόπους με χρέωση της εκδότριας τράπεζας ή ασφαλιστικής εταιρείας, η οποία εισπράττει στην συνέχεια το ποσό της χρέωσης από τον κάτοχο οφειλέτη προσθέτοντας τον τόκο που αντιστοιχεί στο χρόνο διάρκειας της χρέωσης μέχρι την ημέρα πληρωμής του οφειλόμενου ποσού και ορισμένων δικαιωμάτων όπως η ετήσια συνδρομή για την κατοχή της κάρτας.

Η εξόφληση του ποσού για το οποίο χρησιμοποιήθηκε η κάρτα γίνεται είτε στο

³⁸ Τομαράς, Π., 1998, «Τραπεζικό Μάρκετινγκ», Αθήνα:Interbooks.

σύνολο του κάθε μήνα είτε τμηματικά σε μηνιαίες δόσεις.

Κατηγορίες καρτών

α *Ταμειακή κάρτα* η οποία χρησιμοποιείται για την ανάληψη χρημάτων ορισμένου ποσού από Αυτόματη Ταμειακή Μηχανή.

α *Εξυπνη κάρτα* η οποία είναι μια κάρτα εφοδιασμένη με μικροσκοπικό μικροεπεξεργαστή, όχι παχύτερο από την ίδια την κάρτα και χρησιμοποιείται για διάφορες τραπεζικές εργασίες εκτός από ανάληψη χρημάτων.

α *Χρεωστική κάρτα*. Είδος πιστωτικής κάρτας με την οποία πληρώνεται ένα ποσό, αλλά δεν δίνει το δικαίωμα στο χρήστη να πάρει ένα δάνειο από την τράπεζα.

α *Ασφαλιστική κάρτα* η οποία παρέχει ορισμένη ασφαλιστική κάλυψη και νοσοκομειακή περίθαλψη.

Η πιστωτική κάρτα έχει και ορισμένες επιμέρους διακρίσεις όπως:

- Κάρτες που ισχύουν μόνο στο εσωτερικό της χώρας και κάρτες που ισχύουν ταυτόχρονα και στο εξωτερικό.
- Συνδυασμός πιστωτικής και ασφαλιστικής κάρτας που συνδυάζει τις δυνατότητες αυτών των δύο κατηγοριών.
- Κάρτες ειδικές για εμπορικές επιχειρήσεις που τις εξυπηρετούν γιατί συνήθως δεν έχουν περιοριστικό όρο για δαπάνες.
- Κάρτες με δυνατότητα αναλήψεων και στο εξωτερικό σε ξένα νομίσματα
- Κάρτες οικογενειακές με ευρύτερα περιθώρια για την εξυπηρέτηση οικογενειακών αναγκών.
- Ταμειακή κάρτα διαρκούς εξυπηρέτησης η οποία εξυπηρετεί όλο το 24ωρο και 365 μέρες το χρόνο.
- Κάρτα που παρέχει πίστωση σε περίπτωση ενοικίασης αυτοκινήτου στο εσωτερικό και το εξωτερικό.
- Κάρτα που εξασφαλίζει ιατρική και νομική βοήθεια στο εξωτερικό.
- Κάρτα ενσωματωμένη με τη φωτογραφία το κατόχου που τον προστατεύει σε περίπτωση κλοπής.
- Κάρτα με την μορφή ταξιδιωτικής επιταγής³⁹

³⁹ Φίλιος, Β. Φ., 1994, «Οικονομική Τραπεζική Επιχειρήσεων», Αθήνα, Interbooks.

Στον τομέα του πλαστικού χρήματος υπάρχει έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών. Οι τράπεζες προκειμένου να επιβιώσουν από αυτόν τον ανταγωνισμό προσφέρουν στο κοινό βελτιωμένες και καινούριες μορφές καρτών που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τόσο των φυσικών ανθρώπων όσο και των επιχειρήσεων.

Κεφάλαιο 4 - Το Ελληνικό τραπεζικό Σύστημα την σημερινή εποχή

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα του 21^{ου} αιώνα δεν θα μπορούσε να μην ακολουθήσει τις εξελίξεις του ευρωπαϊκού, αλλά και παγκοσμίου τραπεζικού συστήματος. Οι τράπεζες εκτός από τις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες, έχουν καταφέρει και έχουν αναπτύξει και άλλες υπηρεσίες χρήσιμες για το κοινό.

Οι παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες έχουν πλέον απλουστευθεί, ενώ οι τράπεζες παρέχουν νέες υπηρεσίες όπως είναι οι πιστωτικές κάρτες, η πώληση και Αγορά μετοχών, η ασφαλιστική κάλυψη για ατυχήματα και ασφάλιση ζωής, και η αυτόματη εξόφληση λογαριασμών.

Όμως το Internet και γενικότερα η τεχνολογία έχει καταφέρει και έχει μπει στη ζωή των τραπεζών. Οι τράπεζες πλέον προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και με νέους τρόπους και μεθόδους όπως οι παρακάτω⁴⁰:

- α) Phone Banking
- β) Internet Banking
- γ) PC Banking
- δ) TV Banking
- ε) Direct Mail Banking

Όλοι αυτοί οι τρόποι διάθεσης δεν είναι τόσο διαδεδομένοι στην Ελλάδα, όμως πολλές ελληνικές τράπεζες όπως η Εθνική, η Πειραιώς, η Alpha, και η Eurobank έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται σε αυτούς τους τομείς και πιο συγκεκριμένα στο Phone και Internet Banking.

⁴⁰ Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1997, «Phone Banking: Ένα νέο δίκτυο διάθεσης τραπεζικών προϊόντων», Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Για να αντιμετωπίσουν τον έντονο ανταγωνισμό οι τράπεζες και να εξυπηρετήσουν καλύτερα το κοινό, συνενώθηκαν ή απορροφήθηκαν από άλλες. Έτσι η Alpha Τράπεζα Πίστεως απορρόφησε την Ιονική Τράπεζα και η νέα ονομασία της τράπεζας ήταν Alpha Bank. Η Εθνική έχει απορρόφησε την Κτηματική Τράπεζα και με κάποιες στρατηγικές συμμαχίες εκτός και εντός Ελλάδος έχει καταφέρει και έχει δημιουργήσει έναν τεράστιο χρηματοπιστωτικό όμιλο, ο οποίος περιέχει ασφαλιστική και χρηματιστηριακή εταιρία.

Έτσι στα μέσα του 2002 λειτούργησαν στην Ελλάδα πάνω από 10 ελληνικές εμπορικές τράπεζες και πάνω από 25 ξένες τράπεζες, αφού με την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την είσοδο του ευρώ, οι συνθήκες έγιναν πιο ευνοϊκές για την είσοδο ξένων τραπεζών-επιχειρήσεων στον ελλαδικό χώρο⁴¹.

Η Ελλάδα παρά την έντονη ανάπτυξη που γνώρισε στον τραπεζικό κλάδο, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι πέρασε από πολλές δυσκολίες προκειμένου να καταφέρει να έχει την σημερινή εξέλιξη.

Την σημερινή εποχή ο ανταγωνισμός εντείνεται όλο και περισσότερο και πλέον η κάθε τράπεζα επιδιώκει να γίνει πιο ανταγωνιστική σε εγχώριο και σε διεθνές επίπεδο.

Πολλές τράπεζες για να ενισχύσουν την δύναμη τους συνεχίζουν να προβαίνουν σε εξαγορές και σε συγχωνεύσεις προσπαθώντας να αποκτήσουν μεγαλύτερη δύναμη στην τραπεζική Αγορά και άρα μεγαλύτερο έλεγχο.

4.1. Η ενιαία ευρωπαϊκή Αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

Η δημιουργία της εσωτερικής Αγοράς του 1992 θεμελιώθηκε σε δύο σημαντικές κοινοτικές πράξεις:

⁴¹ Αλεξάκης Π., 1995, «Απελευθέρωση Αγορών και Μετασχηματισμός στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα», Εκδόσεις Παπαζήση.

α) με το πρόγραμμα δράσης με τίτλο ‘Λευκή Βίβλος’ και

β) με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986) που περιλαμβάνει την διαδικασία για την υλοποίηση του προγράμματος δράσης, ενώ την ίδια στιγμή τροποποιεί και συμπληρώνει τη Συνθήκη της Ρώμης⁴².

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σημαντική επιδίωξη μεταξύ των χωρών κρατών μελών είναι η ενίσχυση του ανταγωνισμού ανάμεσα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο εσωτερικό της Ένωσης και το άνοιγμα των χρηματοπιστωτικών αγορών ώστε ο καταναλωτής να είναι σε θέση να απολαμβάνει ένα ευρύτατο φάσμα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, προσφερόμενων σε ανταγωνιστικό κόστος.

Αυτό επιδιώκεται με την ύπαρξη της ενιαίας ευρωπαϊκής Αγοράς όπου συνίσταται η ελεύθερη διακίνηση αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων.

Στον χρηματοπιστωτικό τομέα αυτό σημαίνει ότι η απόκτηση αδειάς λειτουργίας σε οποιαδήποτε χώρα μέλος δίνει αυτομάτως το δικαίωμα λειτουργίας σε όλες τις άλλες χώρες μέλη.

Υπό αυτές τις συνθήκες η διαμόρφωση μιας ενιαίας χρηματοπιστωτικής Αγοράς απαιτεί την ενεργοποίηση των αναγκαίων και επαρκών προϋποθέσεων ώστε:

∅ Οι κάτοικοι κάθε κράτους μέλους της ένωσης να έχουν την ευχέρεια να διοχετεύουν τις αποταμιεύσεις τους σε όποια χρηματοπιστωτική επένδυση προσφέρεται στις κοινοτικές αγορές και ανταποκρίνεται στο επίπεδο απόδοσης που θέλουν εξασφαλίζοντας τον κίνδυνο στον οποίο θέλουν να εκτεθούν.

∅ Οι κοινοτικές επιχειρήσεις και οι κοινοτικοί καταναλωτές να έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε όλες τις αγορές για την άντληση των αναγκαίων κεφαλαίων στο ελάχιστο δυνατό κόστος.

∅ Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στην

⁴² Αλεξιάκης, Π., & Τ. Γιαννίσης & Σ. Θωμαδάκης & Μ. Ξανθάκης & Ν. Χατζηγιάνη, « Απελευθέρωση αγορών και μετασχηματισμοί στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα», εκδ. Παπαζήση

πελατεία τους σε όλα τα κράτη μέλη, ώστε να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε αποταμιευτές και επενδυτές είτε από την χώρα εγκατάστασης τους είτε μέσω των υποκαταστημάτων τους.

Για την πραγματοποίηση των στόχων που τέθηκαν η Επιτροπή επεξεργάστηκε ένα σύνολο Οδηγιών και Συστάσεων το περιεχόμενο των οποίων αποτελεί την εξειδίκευση των στόχων και των διαδικασιών όπως αυτές παρουσιάστηκαν στη Λευκή Βίβλο.

Η πιο σημαντική Οδηγία για την εναρμόνιση και το συντονισμό των τραπεζικών νομοθεσιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η 2^η Τραπεζική Συντονιστική Οδηγία η οποία συμβάλλει στην προσπάθεια για επίτευξη ενός ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου στο εσωτερικό της Ένωσης⁴³.

4.2. Η 2η Τραπεζική Συντονιστική Οδηγία

Η Δεύτερη Τραπεζική Συντονιστική Οδηγία επιδιώκει την υποχρεωτική άδεια λειτουργίας και από τις εποπτικές αρχές της χώρας εγκατάστασης για το άνοιγμα υποκαταστήματος πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε άλλο κράτος μέλος, την δυνατότητα των εποπτικών αρχών να επιβάλλουν περιορισμούς στη δραστηριότητα των υποκαταστημάτων και τέλος το ποσό που απαιτούνταν από τη χώρα υποδοχής να καταβληθεί για την έκδοση άδειας λειτουργίας υποκαταστήματος. Τα ζητήματα αυτά δεν συμπεριλαμβάνονταν στην 1η Συντονιστική Οδηγία και ήταν αναγκαίο να ερευνηθούν.

Οι αρχές που έπρεπε να ισχύουν ήταν οι εξής:

Ø Η αρχή της ενιαίας άδεια λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τα κράτη μέλη έπρεπε να προσαρμόσουν την τραπεζική τους νομοθεσία με τέτοιο τρόπο, ώστε τα πιστωτικά ιδρύματα και τα χρηματοδοτικά ιδρύματα, τα οποία πληρούσαν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση συνετής διαχείρισης, να αποκτούν

⁴³ Αλεξιάκης, Π., & Τ. Γιαννίσης & Σ. Θωμαδάκης & Μ. Ξανθάκης & Ν. Χατζηγιάνη, « Απελευθέρωση αγορών και μετασχηματισμοί στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα», εκδ. Παπαζήση

άδεια ίδρυσης και λειτουργίας από τις αρχές του κράτους μέλους στο οποίο επιθυμούν να εγκατασταθούν, να έχουν δηλαδή την καταστατική τους έδρα και την κεντρική τους διοίκηση.

Ø Η αρχή της υπαγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων στην εποπτεία των αρμοδίων αρχών του κράτους προελεύσεως. Η ευθύνη για την εποπτεία της χρηματοοικονομικής κατάστασης μιας τράπεζας, που ασκεί τις δραστηριότητες της σε όλη την έκταση της Κοινοτικής επικράτειας, ανατίθενται στις αρμόδιες αρχές που εποπτεύουν την χώρα όπου η τράπεζα έχει την κυρίως έδρα της.

Ø Η αρχή της αμοιβαίας αναγνωρίσεως κανόνων και πρακτικών. Η αρχή αυτή θεσπίστηκε από την Επιτροπή στη Λευκή Βίβλο του 1985 και έχει ως κύριο στόχο να προσφέρει ένα αποτελεσματικό μηχανισμό που θα συμβάλλει στην επιτάχυνση της ολοκλήρωσης της εσωτερικής Αγοράς της Ένωσης.

Ø Η αρχή του ελάχιστου εναρμονισμού του περιεχομένου των κανόνων εποπτείας.

Ø Η αρχή της αμοιβαιότητας σχετικά με την μεταχείριση των εξωκοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην τραπεζική Αγορά των κρατών μελών.

Την ίδια στιγμή με την απελευθέρωση της εγκατάστασης των ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων, απελευθερώνεται στην ουσία και ολόκληρο το φάσμα παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σύμφωνα με έναν κατάλογο που περιλαμβάνεται σαν παράρτημα στην Οδηγία.

Σύμφωνα με τον μηχανισμό που υιοθετεί η 2^η Τραπεζική Οδηγία, οι ευρωπαϊκές τράπεζες που προέρχονται από συστήματα όπου επιτρέπεται η λειτουργία γενικών τραπεζών θα έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν τις ίδιες υπηρεσίες στη χώρα υποδοχής, ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία οι εγχώριες τράπεζες δεν έχουν το δικαίωμα να τις προσφέρουν⁴⁴.

⁴⁴ Αλεξιάκης, Π., & Τ. Γιαννίτσας & Σ. Θωμαδάκης & Μ. Ξανθάκης & Ν. Χατζηγιάνη, « Απελευθέρωση αγορών και μετασχηματισμοί στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα», εκδ. Παπαζήση

4.3 Οδηγία της Επιτροπής για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες

Η συγκεκριμένη οδηγία έχει να κάνει με τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες που προσφέρονται online. Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι να προσδιορίσει την σχέση της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο και των άλλων νομοθετικών ρυθμίσεων για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες προκειμένου να διευκολυνθεί η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, ενισχύοντας την ίδια στιγμή την εμπιστοσύνη των καταναλωτών.

Οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες που παρέχονται off-line υπόκεινται σε διαφορετικό νομικό καθεστώς. Συνεπώς η οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο αποτελεί συμπλήρωμα για τις επιμέρους νομοθετικές διατάξεις που αφορούν τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Η λεγόμενη ρήτρα της «εσωτερικής Αγοράς» εφαρμόζεται στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες με την έννοια ότι οι φορείς παροχής υπηρεσιών μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε όλη την Ένωση με βάση τους κανόνες τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο είναι εγκαταστημένοι.

Οι φορείς παροχής υπηρεσιών δεν μπορούν να συμμορφώνονται με 15 διαφορετικά νομικά καθεστώτα αλλά θέλουν να προσφέρουν με αξιοπιστία τις υπηρεσίες τους online σε διασυνοριακή βάση.

Η πρόσβαση στις δραστηριότητες ασφάλισης και η άσκηση τους, η έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος από ιδρύματα που δεν διαθέτουν ευρωπαϊκό διαβατήριο δεν τυγχάνουν του ευεργετήματος της ρήτρας της “εσωτερικής Αγοράς” που περιέχεται στην οδηγία.

Το ίδιο ισχύει και για τις συμβατικές υποχρεώσεις που αφορούν συμβάσεις που έχουν συναφθεί με καταναλωτές. Στην οδηγία διατηρείται η ελευθερία των μερών να επιλέγουν το νόμο που εφαρμόζεται στη σύμβαση τους.

Τομείς προτεραιότητας της οδηγίας:

Ø Εξασφάλιση ενός νομοθετικού πλαισίου για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, εναρμονίζοντας βασικούς κανόνες που αφορούν την εμπορία, την πληροφόρηση και τα προβλήματα των επιμέρους κλάδων όπως είναι οι τράπεζες, οι ασφάλειες, και οι επενδύσεις αλλά και των προϊόντων όπως είναι η καταναλωτική πίστη και οι επενδυτικές υπηρεσίες.

Η Επιτροπή θα επανεξετάσει τους κανόνες που διέπουν τις συμβάσεις χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών για να εξασφαλίσει μεγαλύτερη σύγκλιση και θα ενημερώσει τα κράτη μέλη για τις λεπτομέρειες εφαρμογής της, η οποία επιτρέπει στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την εθνική τους νομοθεσία στις υπηρεσίες που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη για λόγους δημοσίας τάξεως.

Ø Τόνωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στα συστήματα προσφυγής και πληρωμών στο internet.

Ø Ενίσχυση της προληπτικής εποπτείας μεταξύ των κρατών μελών που θα βασίζεται στην αρχή της εποπτείας από την εποπτική αρχή της χώρας εγκατάστασης του φορέα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Οι ηλεκτρονικές υπογραφές και οι άλλες τεχνικές αναγνώρισης και επαλήθευσης θα μειώσουν εν μέρει τους κινδύνους που συνδέονται με τις on-line διασυννοριακές μεταφορές.

Επίσης θα πρέπει να αναλυθούν οι νέες μορφές κινδύνων στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, όπως οι πιστωτικοί κίνδυνοι, οι κίνδυνοι Αγοράς, επιτοκίων και ασφάλισης καθώς και η αναθεώρηση που αφορά τις προληπτικές απαιτήσεις δηλαδή τα ίδια κεφάλαια και τα περιθώρια φερεγγυότητας⁴⁵.

4.4. Τα τραπεζικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το τραπεζικό σύστημα στα διάφορα κράτη του κόσμου και σε διάφορες εποχές, πέρασε από πολλά στάδια και κατάφερε να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί. Αυτό που

⁴⁵ Πασχά, Ι., 2001, “Ο ρόλος των εποπτικών αρχών και η αναγκαιότητα λειτουργίας επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου” Ελληνική Ένωση Τραπεζών

αξίζει να τονιστεί είναι ότι όλες οι διαφορετικές εξελικτικές πορείες είχαν πάντα ως γνώμονα την εξασφάλιση κάποιου μέσου συναλλαγής, του χρήματος, με την εγγύηση του κράτους και κάποιου μεσάζοντα για τη διοχέτευση των αποταμιεύσεων στις επενδύσεις⁴⁶.

Εδώ ανακύπτει ο προβληματισμός σχετικά με την κατανομή της συνολικής επένδυσης στους επιμέρους τομείς και κλάδους της οικονομίας. Η κατανομή της συνολικής επένδυσης πραγματοποιείται από τις τράπεζες, οι οποίες ρυθμίζουν σε μεγάλο βαθμό το πόσα δάνεια θα δοθούν και που.

Η συνολική δραστηριότητα των τραπεζών προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να επηρεάσει την πορεία μιας οικονομίας και να επιταχύνει ή να επιβραδύνει τον ρυθμό ανάπτυξής της.

Οι τράπεζες δεν επηρεάζουν ούτε κατευθύνουν την οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη με τις δανειοδοτήσεις. Αντίθετα ασκούν επιρροές με τις απευθείας επενδυτικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν ή με τη συμμετοχή τους στο κεφάλαιο διαφόρων επιχειρήσεων. Συνεπώς θα λέγαμε ότι σε όλα τα κράτη και σε όλα τα οικονομικά συστήματα των χωρών το τραπεζικό σύστημα ελέγχεται από το κράτος.

Σε ότι έχει να κάνει με το εκδοτικό δικαίωμα, αυτό παρακρατείται από το κράτος και αναγνωρίζεται στις τράπεζες ο ρόλος του να επηρεάζει την συνολική ποσότητα του χρήματος και την ταχύτητα κυκλοφορίας του με τις διάφορες υποκατάστατες μορφές χρήματος όπως επιταγές, πιστωτικές κάρτες κλπ.

Το τραπεζικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυριαρχούνται από τάσεις κατάργησης των ρυθμιστικών διατάξεων, συρρίκνωσης του μεσολαβητικού ρόλου τους και απελευθέρωσης των τραπεζικών υπηρεσιών σε παγκόσμιο επίπεδο.

ΓΑΛΛΙΑ

Το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα του γαλλικού τραπεζικού συστήματος είναι οι

⁴⁶ Καράγιωργας, Α., και Θ. Παπαμαρώρης, 1975, “Οικονομική”, Εκδόσεις Παπαζήση

επιδόσεις του στην ανάδειξη και εφαρμογή των τεχνολογικών καινοτομιών. Το γαλλικό τραπεζικό σύστημα θεωρείται το πρώτο στο κόσμο στην ανάπτυξη και χρησιμοποίηση του ηλεκτρονικού χρήματος.

Το γεγονός αυτό, αύξησε το συνολικό ύψος των επενδύσεων και των γενικών εξόδων και δημιούργησε προβλήματα στη τιμολόγηση των τραπεζικών υπηρεσιών ιδιαίτερα στο Retail Banking στη δεκαετία του 1980⁴⁷

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η ανάπτυξη και η σταθερότητα της γερμανικής οικονομίας, έχουν καταστήσει την κεντρική τράπεζα της Γερμανίας την ονομαζόμενη Bundesbank, ένα κορυφαίο χρηματοοικονομικό οργανισμό όχι μόνο της Γερμανίας αλλά και ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΥΠΡΟΣ

Το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου είναι παρόμοιο με το ελληνικό αλλά έχει επηρεαστεί έντονα από το αγγλικό σύστημα. Η Κύπρος, ως μικρή χώρα, έχει λίγες εμπορικές τράπεζες, κυπριακές και ξένες. Οι κυπριακές τράπεζες έχουν καταστήματα και στο εξωτερικό.

Οι εμπορικές τράπεζες στη Κύπρο λειτουργούν όπως στην Ελλάδα και παρέχουν όλα τα τραπεζικά προϊόντα. Εκτός από τις εμπορικές τράπεζες, υπάρχουν και οι εξειδικευμένοι τραπεζικοί οργανισμοί, οι οποίοι ασχολούνται με ειδικούς τομείς της οικονομίας.

Συνεπώς έχουμε τους οργανισμούς χρηματοδότης, τις στεγαστικές τράπεζες, τον Οργανισμό Χρηματοδότησης Στέγης και την Τράπεζα Αναπτύξεως.

⁴⁷ Yoon, S. and Zwink J., 1988, “Διεθνής Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική”, Εκδόσεις Παπαζήση

4.5. Το αμερικανικό Τραπεζικό Σύστημα

Στην Αμερική υπάρχουν οι γνωστοί περιοριστικοί κανόνες, οι οποίοι ρυθμίζουν τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος⁴⁸

Το κράτος ίδρυσε έναν ενιαίο ασφαλιστικό οργανισμό τον Federal Deposit Insurance Corporation, στον οποίο μπορούν να ασφαλιστούν όλες οι τράπεζες και συνεπώς και οι καταθέσεις όλων των πολιτών.

Το κεντρικό τραπεζικό σύστημα της Αμερικής, είναι υπεύθυνο για την ποσότητα προσφοράς του χρήματος και ρυθμίζει ή επηρεάζει την ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος, τα επιτόκια και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο αμερικανικό τραπεζικό σύστημα υπάρχουν τράπεζες που παίρνουν τις άδειες λειτουργίας τους και ελέγχονται από τις Πολιτείες και άλλες τράπεζες που παίρνουν τις άδειες λειτουργίας τους και ελέγχονται από την Ομοσπονδιακή αρχή.

Βέβαια, σε κάθε διαφορετική πολιτεία υπάρχουν διαφορετικές ρυθμίσεις και γενικά δεν επιτρέπεται σε μία τράπεζα να έχει περισσότερα από ένα καταστήματα.

Συνεπώς, στην Αμερική υπάρχουν πάρα πολλές μικρές τράπεζες, οι οποίες όμως την ίδια στιγμή είναι και οι μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου⁴⁹.

Σε σχέση με το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, το οποίο έχει μια εντελώς διαφορετική πορεία και μορφή, το αμερικάνικο σύστημα έχει επηρεαστεί περισσότερο από τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Συνεπώς, υπάρχει η κεντρική τράπεζα και μια σειρά από λίγες εμπορικές τράπεζες, οι οποίες έχουν σχεδόν απεριόριστο αριθμό υποκαταστημάτων σε όλη την Ελλάδα και ελέγχονται αυστηρά από το κράτος.

⁴⁸ Καράγιωργας, Α., και Θ. Παπαμαρώρης, 1975, “Οικονομική”, Εκδόσεις Παπαζήση

⁴⁹ Mishkin, F., 1992, “The Economics of Money, Banking, and Financial Markets”, 3rd edition, Εκδόσεις HarperCollins College Publishers

Υπάρχει, επίσης και μια σειρά από άλλες εξειδικευμένες τράπεζες σε διάφορους τομείς, οι λεγόμενες Τράπεζες Επενδύσεων, που είναι κυρίως κρατικές και έχουν σκοπό να βοηθήσουν ορισμένους στρατηγικούς τομείς της οικονομίας⁵⁰.

⁵⁰ Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2003, «Οι τράπεζες μοχλός της ανάπτυξης», Αθήνα

Συμπεράσματα

Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδος και τις εξελίξεις που έχουν πραγματοποιηθεί με την πάροδο του χρόνου στον τομέα αυτό.

Είδαμε ότι τα τελευταία χρόνια ο τραπεζικός τομέας έχει γνωρίσει μια ραγδαία αύξηση και πολλές εξελίξεις έχουν πραγματοποιηθεί οι οποίες έχουν ενισχύσει τον τραπεζικό ανταγωνισμό σε μεγάλο βαθμό.

Ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος μπροστά στις τόσες αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί παγκοσμίως.

Ο 21ος αιώνας βρίσκει τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο ανεπτυγμένο και εφοδιασμένο με νέες τεχνολογίες και νέα προϊόντα. Ο παραδοσιακός χώρος των τραπεζών πλέον έχει αλλάξει αφού εστιάζει στην ικανοποίηση του πελάτη και όχι στο μεγαλύτερο κέρδος όπως επιδίωκε κάποτε. Την σημερινή εποχή η τράπεζα επιδιώκει να μεγιστοποιήσει τα κέρδη λαμβάνοντας όμως υπόψη τις ανάγκες των καταναλωτών και την ποιοτικότερη εξυπηρέτηση τους.

Ο τραπεζικός τομέας συνεχώς δέχεται νέα προϊόντα και υπηρεσίες, γίνεται περισσότερο ανταγωνιστικός και αναγκάζεται να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα της Αγοράς. Επίσης οι νέες τεχνολογίες διευκολύνουν τις τραπεζικές υπηρεσίες και οδηγούν σε μεγάλη ανάπτυξη.

Οι τράπεζες εφοδιάζουν τα υποκαταστήματα τους με νέο τεχνολογικό υλικό και ο εφοδιασμός αυτός οδηγεί στον προσανατολισμό σε νέα, καινοτόμα εργαλεία και μεθόδους που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας παροχής υπηρεσιών και τον εκσυγχρονισμό των εσωτερικών επιχειρησιακών λειτουργιών.

Η είσοδος της τεχνολογίας στον τραπεζικό τομέα δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες, να προσφέρουν στους πελάτες τους ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Επίσης απλουστεύονται οι νέες παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες, όπως

οι καταθέσεις και τα δάνεια τα οποία έχουν απλουστευθεί και πραγματοποιούνται πλέον σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

Οι ελληνικές τράπεζες ασχολούνται και με το επενδυτικό κοινό. Έχουν δημιουργήσει στα υποκαταστήματα τους τμήματα που ασχολούνται αποκλειστικά και μόνο με την Αγορά και με την πώληση μετοχών από το Χρηματιστήριο αλλά και με την Αγορά και πώληση Αμοιβαίων Κεφαλαίων.

Ο τραπεζικός ανταγωνισμός είναι σκληρός και θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιβίωση των ελληνικών τραπεζών έχει άμεση σχέση με τη δυνατότητα ευελιξίας και οργανωτικής προσαρμογής στις κάθε φορά νέες συνθήκες.

Η διαφοροποίηση των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, αποτελεί ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις τράπεζες οι οποίες προσπαθούν να ξεχωρίσουν και να γίνουν πιο κερδοφόρες.

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, οι αλλαγές στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, η εξάπλωση της διεθνούς τραπεζικής δραστηριότητας, η πολυ-εθνικοποίηση των τραπεζών, οι ιδιωτικοποιήσεις των κρατικών τραπεζών καθώς και οι εξαγορές και συγχωνεύσεις έχουν σημαντικές αλλαγές στον προσδιορισμό της χάραξης και υλοποίησης της στρατηγικής, διοίκησης και των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων των πελατών τους.

Το τραπεζικό σύστημα συνεχίζει να ακολουθεί τις διάφορες εξελίξεις και να αναπτύσσεται προκειμένου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των πελατών. Άλλωστε ο ανταγωνισμός δεν παύει ποτέ να υπάρχει και συνεπώς οι προσπάθειες από τις τράπεζες για βελτίωση δεν θα πρέπει να σταματήσουν.

Ο τραπεζικός τομέας αποτελεί την κινητήρια δύναμη στις διεθνείς και ευρωπαϊκές οικονομίες. Τα τελευταία είκοσι χρόνια, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο προς τις πελατο-κεντρικές αντιλήψεις, χρησιμοποιώντας περισσότερο εξελιγμένες τραπεζικές τεχνικές.

Οι ελληνικές τράπεζες ωστόσο θα συνεχίσουν να προσφέρουν, να εξελίσσουν και να

βελτιώνουν τις υπηρεσίες τους προς το καταναλωτικό κοινό κυρίως με την εγκατάσταση νέων λειτουργικών συστημάτων και την πρόσληψη συμβούλων που θα οργανώσουν την εκπαίδευση του προσωπικού.

Η σωστή οργάνωση και η ύπαρξη προγραμματισμού στο τραπεζικό σύστημα μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην περαιτέρω εξέλιξη και ανάπτυξη του.

Βιβλιογραφία- Πηγές

1. Abel & Bernake(2000), Μακροοικονομική Θεωρία, τόμος Α, , Εκδόσεις Κριτική
2. Information Aggregation in a Noisy Rational Expectations Economy DW Diamond, RE Verrecchia - Journal of Financial Economics, 1981
3. Mishkin, F., 1992, “The Economics of Money, Banking, and Financial Markets”, 3rd edition, Εκδόσεις HarperCollins College Publishers
4. On the Aggregation of Information in Competitive Markets M Hellwig - Journal of Economic Theory, 1980
5. Yoon, S. and Zwink J., 1988, “Διεθνής Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική”, Εκδόσεις Παπαζήση
6. Αλεξάκης, Π., & Πετράκης, Π., 1990, «Το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα κάτω από τις εσωτερικές, τις κοινοτικές και τις άλλες διεθνείς εξελίξεις». Αθήνα, Παπαζήση
7. Αρμάγου Ι, 2000, «Το σύγχρονο ελληνικό τραπεζικό σύστημα-Διάρθρωση, αποτελεσματικότητα και προοπτικές», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
8. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2003, «Οι τράπεζες μοχλός της ανάπτυξης», Αθήνα
9. Ερευνητικό Πρόγραμμα, 1996, «Τεχνικό -οργανωτικός Εκσυγχρονισμός του Τραπεζικού
10. Θωμαδάκη, Σ., Β., 2001, “Η ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς και η ανάπτυξη της οικονομίας”, Αθήνα
11. Καράγιωργας, Α., και Θ. Παπαμαρώρης, 1975, “Οικονομική”, Εκδόσεις Παπαζήση
12. Καραθανάσης, Γ., Α., 1993, «Ειδικά θέματα χρηματοδότησης», Αθήνα Σμπίλιας.
13. Κιόχος, Π., Α., 1997, «Χρήμα – Πίστη - Τράπεζες», Ελληνικά Γράμματα.
14. Κουγιούλη, Ι., Ν., 1970, «Τραπεζική Τεχνική», Αθήνα
15. Μ. Λουκάκη Μαθηματικά Οικονομικών Επιστημών, τόμοι Α & Β, Εκδόσεις Κριτική

16. Παπαϊωάννου, Δ., Φ., (2000), «Εισαγωγή στις χρηματοοικονομικές αγορές», εκδ.Παπαϊωάννου.
17. Πασχά, Ι., 2001, “Ο ρόλος των εποπτικών αρχών και η αναγκαιότητα λειτουργίας επαρκών
18. Στεριώτης Κ. 1986, «Το Τραπεζικό Σύστημα», Εκδόσεις Σμπίλιας.
19. Συστήματος», Αθήνα, Ο.Τ.Ο.Ε.
20. συστημάτων εσωτερικού ελέγχου” Ελληνική Ένωση Τραπεζών
21. Τομαράς, Π., 1998, «Τραπεζικό Μάρκετινγκ», Αθήνα:Interbooks.
22. Φίλιος, Β. Φ., 1994, «Οικονομική Τραπεζική Επιχειρήσεων», Αθήνα, Interbooks.
23. Φίλιπας Ν(2004),Μετοχικοί Κύκλοι, Πανεπιστήμιο Πειραιώς
24. Χολέβας, Γ., Κ., 1995, «Τραπεζικές Εργασίες», Αθήνα, Interbooks.
25. Ψώμου Κ., 2003, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα» Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
26. ΗΤΤΡ//: www.ini.otoe.gr (10/9/2003, 12:00πμ)